RAPORT
2013

Zjawisko handlu ludźmi, w odniesieniu do cudzoziemców przebywających w Polsce

Opracowała: Magdalena Sobczyk
Redakcja: Katarzyna Przybysławska

Centrum Pomocy Prawnej
Im.Haliny Nieć

Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć
Ul. Krowoderska 11/7
31-141 Kraków
Tel: 012 633 72 23
Fax: 012 423 32 77

RAPORT:

Zjawisko handlu ludźmi, w odniesieniu do cudzoziemców przebywających w Polsce

za rok 2013

Kraków, 6 października 2014 r.

Opracowała
Magdalena Sobczyk
Redakcja:
Katarzyna Przybysławska
Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć w Krakowie

Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć
Ul. Krowoderska 11/7
31-141 Kraków
Tel: 012 633 72 23
Fax: 012 423 32 77

Szanowni Państwo,

Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć w Krakowie ma przyjemność przedstawić Państwu raport pt. *Zjawisko handlu ludźmi, w odniesieniu do cudzoziemców przebywających w Polsce za rok 2013*.

Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć jest istniejącą od 2002 r. organizacją pozarządową pożytku publicznego. Misją CPPHN jest działanie na rzecz ochrony praw człowieka poprzez świadczenie bezpłatnej pomocy prawnej osobom społecznie marginalizowanym oraz wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i państwa prawa. Do celów statutowych organizacji należy m.in. prowadzenie działalności naukowej i edukacyjnej, służącej upowszechnianiu i propagowaniu idei poszanowania praw człowieka. Jednym z jej przejawów jest aktywna działalność w dziedzinie zjawiska handlu ludźmi, w szczególności dotyczącego cudzoziemców.

Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć zajmuje się tematyką handlu ludźmi zarówno w aspekcie praktycznym, jaki i teoretycznym. Temat handlu ludźmi występuje w przeprowadzanych szkoleniach, m.in. dla Straży Granicznej, oraz w szkoleniach przeprowadzanych w ramach Porozumienia o SGBV dla Lokalnych Zespołów Współdziałania. Kolejną płaszczyzną, w której CPPHN realizuje walkę z handlem ludźmi jest pomoc prawna i identyfikacja ofiar oraz współpraca w tej mierze z Fundacją Przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu La Strada. Trzecim aspektem tego rodzaju działalności są projekty skierowane do społeczeństwa, tj. kampanie społeczne (m.in. kampania z MSW i Policją), wykłady dla aplikantów, studentów i licealistów. Centrum jest ponadto członkiem Zespołu do Spraw Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi oraz członkiem grupy roboczej, będącym organem opiniodawczo- doradczym Prezesa Rady Ministrów, działającym przy Ministerstwie Spraw Wewnętrznych.

Uzupełnieniem tych działań jest praca badawcza, której przykładem jest niniejszy raport, przygotowany w celu ułatwienia zainteresowanym osobom dostępu do zbiorczych danych na temat zjawiska handlu ludźmi, podnosząc przy tym świadomość społeczną tej tematyki.

W raporcie znalazły się zarówno informacje odnośnie aspektów prawnych i teoretycznych omawianego zjawiska jak i szczegółowe dane statystyczne obrazujące sytuację w Polsce. Raport skupia się przy tym szczególnie na kwestiach odnoszących się do cudzoziemców będących ofiarami handlu ludźmi w naszym kraju.

Za udostępnienie danych statystycznych, wykorzystanych w niniejszej publikacji, pragniemy serdecznie podziękować Fundacji La Strada, Ministerstwu Spraw Wewnętrznych oraz Komendzie Głównej Policji.

Zespół Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć w Krakowie

Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć
Ul. Krowoderska 11/7
31-141 Kraków
Tel: 012 633 72 23
Fax: 012 423 32 77

Spis treści

1. Światowy system zapobiegania i ścigania handlu ludźmi 6
1.1. Organizacja Narodów Zjednoczonych 6
1.2. Unia Europejska 7
1.3. Rada Europy 9
2. Krajowy system zapobiegania i ścigania handlu ludźmi 11
2.1. Polskie rozwiązania prawne dotyczące zwalczania handlu ludźmi 11
2.1.1. Regulacje prawne zawarte w Kodeksie Karnym 11
2.1.2. Krajowy Plan Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi 11
2.2. Podmioty zaangażowane w walkę z handlem ludźmi 12
2.2.1. Zespół do Spraw Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi 13
2.2.2. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych 14
2.2.3. Policja 14
2.2.4. Prokuratura 15
2.2.5. Straż Graniczna 15
2.2.6. Organizacje pozarządowe 15
2.3. Krajowe Centrum Interwencyjno- Konsultacyjne dla Ofiar Handlu Ludźmi (KCIK) 16
2.3.1. Program Wsparcia i Ochrony Ofiar/ Świadków Handlu Ludźmi 16
3. Zalecenia GRETA dla Polski 18
4. Handel ludźmi w Polsce w 2013 r. 19
4.1. Dane statystyczne Krajowego Centrum Interwencyjno- Konsultacyjnego dla Ofiar Handlu Ludźmi (KCIK) 19
4.1.1. Beneficjenci KCIK w 2013 r. według krajów pochodzenia 19
4.1.2. Beneficjenci KCIK w 2013 r. według wieku 20
4.1.3. Formy wykorzystania beneficjentów KCIK 21
4.1.4. Formy pomocy udzielonej beneficjentom KCIK w 2013 r. 22
4.1.5. Powroty cudzoziemców- beneficjentów KCIK w 2013 r. do krajów pochodzenia 23
4.2. Realizacja Programu Wsparcia i Ochrony Ofiar/ Świadków Handlu Ludźmi w 2013 r. 24
4.2.1. Liczba cudzoziemców objętych Programem Wsparcia w 2013 r. 24
4.2.2. Płeć cudzoziemców objętych Programem Wsparcia w 2013 r. 25
4.2.3. Wiek cudzoziemców objętych Programem Wsparcia w 2013 r. 25
4.2.4. Obywatelstwo ofiar handlu ludźmi zgłoszonych do Programu Wsparcia w 2013 r. 26

4.2.5. Forma wykorzystania ofiar handlu ludźmi zgłoszonych do Programu Wsparcia w 2013 r. 27

4.2.6. Identyfikacja ofiar handlu ludźmi zgłoszonych do Programu Wsparcia w 2013 r. 28

4.2.7. Status pobytu na terytorium RP cudzoziemców zgłoszonych do Programu Wsparcia w 2013 r. 30

4.3. Dane statystyczne dotyczące przestępstwa handlu ludźmi- art. 189a §1 Kodeksu Karnego 31

4.4. Handel dziećmi 33

5. Podsumowanie 37

Spis wykresów: 38

Aneks- Lista rekomendacji GRETA dla Polski. 39

1. Światowy system zapobiegania i ścigania handlu ludźmi

Szczególną rolę w walce z handlem ludźmi w wymiarze ogólnoświatowym sprawuje Organizacja Narodów Zjednoczonych, natomiast w wymiarze regionalnym Unia Europejska i Rada Europy.

1.1. Organizacja Narodów Zjednoczonych

Według Organizacji Narodów Zjednoczonych handel ludźmi jest trzecim, po broni i narkotykach, najbardziej dochodowym przestępstwem na świecie. Co roku ok. 2 milionów ludzi pada jego ofiarą, z czego jedna trzecia to dzieci.

UNODC- Biuro Narodów Zjednoczonych ds. Narkotyków i Przestępczości, jest agendą wyspecjalizowaną ONZ ds. handlu ludźmi.

Zagadnieniem handlu ludźmi w ramach ONZ zajmuje się jedna z agencji wyspecjalizowanych organizacji- Biuro Narodów Zjednoczonych ds. Narkotyków i Przestępczości (UNODC). Głównym zadaniem UNODC są działania mające na celu wzrost poziomu pomocy ofiarom handlu ludźmi. Biuro wydaje też szereg publikacji poświęconych tematyce zapobiegania, zwalczania handlu ludźmi i ochrony ofiar tego przestępstwa. Jedną z najnowszych jest *Światowy raport o handlu ludźmi za rok 2012*[1].

Kluczowym dokumentem ONZ dotyczącym tego przestępstwa jest *Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej*[2]. Akt ten, znany jako protokół z Palermo, został przyjęty przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w dniu 15 listopada 2000 r. Trzy lata później, 18 sierpnia 2003 r., protokół został ratyfikowany przez Polskę. Zgodnie z protokołem z Palermo handel ludźmi oznacza: *werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osób z zastosowaniem gróźb lub użyciem siły lub też z wykorzystaniem innej formy przymusu, uprowadzenia, oszustwa, wprowadzenia w błąd, nadużycia władzy lub wykorzystania słabości, wręczenia lub przyjęcia płatności lub korzyści dla uzyskania zgody osoby mającej kontrolę nad inną osobą, w celu wykorzystania. Wykorzystanie obejmuje, jako minimum, wykorzystanie prostytucji innych osób lub inne formy wykorzystania seksualnego, pracę lub usługi o charakterze przymusowym, niewolnictwo lub praktyki podobne do niewolnictwa, zniewolenie albo usunięcie organów.* Zastosowanie protokołu z Palermo ograniczone jest do przestępstwa handlu ludźmi, które ma charakter międzynarodowy i zostało popełnione przez zorganizowaną grupę przestępczą. Co istotne z punktu widzenia ofiar tego procederu, państwa strony zobowiązane są do pomocy, m.in. poprzez ochronę prywatności ofiar i umożliwienie

[1] Global Report on Trafficking in Persons 2012, UNODC, http://www.ungift.org/doc/knowledgehub/resource-centre/UNODC/Trafficking_in_Persons_2012.pdf.
[2] *Protokół o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej,* Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych, 15.11.2000, http://www.kcik.pl/doc/PROTOKOL%20Z%20PALERMO.pdf.

normalnego funkcjonowania w społeczeństwie. Protokół z Palermo został dotychczas podpisany przez 117 państw.[3]

Kolejnym, po Protokole z Palermo, ważnym aktem prawa międzynarodowego, który dotyczy handlu ludźmi jest *Protokół Fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii*, przyjęty dnia 25 maja 2000 r., w Nowym Jorku[4]. Protokół, ratyfikowany przez Polskę 31 grudnia 2004 r., wprowadza zakaz handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i pornografii oraz nakłada na państwa- strony obowiązek podjęcia środków potrzebnych do zapobiegania, wykrywania i zwalczania handlu ludźmi i przestępstw z nim związanych.

Aby wzmocnić społeczną świadomość sytuacji ofiar handlu ludźmi oraz promować prawa ofiar, Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych rezolucją z 8 listopada 2013 r. ustanowiło dzień 30 lipca jako Światowy Dzień Przeciwko Handlowi Ludźmi.[5]

1.2. Unia Europejska

Unijna Karta Praw Podstawowych zakazuje handlu ludźmi na mocy art.5[6]. Zgodnie z tzw. Programem Sztokholmskim, który określa harmonogram działań UE w przestrzeni sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa na lata 2010- 2014, walka z handlem ludźmi jest jednym z priorytetów UE.[7]

Kluczową rolę w tej mierze odgrywa *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady z 19 lipca 2002 r.*[8]. Dyrektywa zawiera wspólne minimalne reguły dotyczące określania przestępstw związanych z handlem ludźmi i ich karania. Za karalne uznawane jest werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osób, włącznie z wymianą lub przeniesieniem kontroli nad tymi ludźmi w celu wyzysku**.** Określono także minimalny wymiar kary za przestępstwo handlu ludźmi na pięć lat pozbawienia wolności. Na mocy tej dyrektywy powołano Europejskiego Koordynatora ds. Zwalczania Handlu Ludźmi, który jest odpowiedzialny za spójne podejście państw członkowskich do tego problemu oraz przewodniczenie Grupie Ekspertów ds. Handlu Ludźmi. Termin implementacji dyrektywy przez państwa członkowskie upłynął 6 kwietnia 2013r.

---

[3] Status ratyfikacji Protokołu z Palermo, UNODC, https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-12-a&chapter=18&lang=en.

[4] *Protokół Fakultatywny do Konwencji o prawach dziecka w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii,* Zgromadzenie Narodów Zjednoczonych, 25.05.2000, http://www.lex.pl/du-akt/-/akt/dz-u-07-76-494.

[5] Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych nr A/C.3/68/L.17/Rev.1, w sprawie ustanowienia Światowego Dnia Przeciwko Handlowi Ludźmi, http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N13/555/70/PDF/N1355570.pdf?OpenElement.

[6] *Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej*,12.12.2007, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:PL:PDF.

[7] Program sztokholmski,www. europa.eu, http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/citizenship_of_the_union/jl0034_pl.html.

[8] *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE z dnia 5kwietnia 2011 r. w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady z 19 lipca 2002 r., http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32011L0036:PL:NOT.*

W odniesieniu do cudzoziemców będących ofiarami handlu ludźmi i przebywających nielegalnie na terytorium Unii Europejskiej, istotną rolę pełni *Dyrektywa Rady UE z 29 kwietnia 2004r. dotycząca wydawania dokumentów pobytowych obywatelom państw trzecich będących ofiarami handlu ludźmi lub którzy byli podmiotami działań ułatwiających nielegalną imigrację, a którzy współpracują z kompetentnymi organami.*[9] Dyrektywa powyższa wprowadziła pojęcie *czas do namysłu*, które oznacza czas przeznaczony dla nielegalnie przebywającej na terenie UE ofiary handlu ludźmi, na podjęcie decyzji o współpracy z organami ścigania. W tym okresie, którego długość określa prawo krajowe państw członkowskich, cudzoziemiec nie może zostać wydalony z terytorium państwa.

Aktualne podejście UE do problemu handlu ludźmi określa Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno- Społecznego i Komitetu Regionów, zawierający *Strategię UE na rzecz wyeliminowania handlu ludźmi na lata 2012-2016*[10]. W strategii określono pięć priorytetów, na których powinna się skupić UE w zakresie walki z handlem ludźmi, są to: rozpoznawanie ofiar handlu ludźmi, chronienie ich i udzielanie im pomocy, lepsza prewencja w zakresie handlu ludźmi, intensywniejsze ściganie handlarzy, ściślejsza koordynacja i współpraca z najważniejszymi podmiotami oraz spójność strategii oraz większa wiedza o pojawiających się nowych problemach związanych ze wszystkimi formami handlu ludźmi i skuteczniejsza reakcja na te problemy.

Europejski Koordynator ds. Zwalczania Handlu Ludźmi koordynuje działania UE odnośnie zwalczania handlu ludźmi i kieruje pracami **Grupy Ekspertów ds. Handlu Ludźmi.**

Decyzją Komisji Europejskiej z dnia 17 października 2007 r., została ustanowiona Grupa Ekspertów ds. Handlu Ludźmi[11], która *ma za zadanie przyczyniać się do dalszego rozwoju zapobiegania i zwalczania handlu ludźmi, umożliwić Komisji zbieranie opinii dotyczących jej inicjatyw odnoszących się do handlu ludźmi oraz przygotowywać sprawozdania*[12]. Ten organ doradczy Komisji Europejskiej, składa się z nie więcej niż 21 członków reprezentujących w równym stopniu organy publiczne państw członkowskich UE i organizacje nienastawione na zysk działające w Unii Europejskiej oraz Europol. Grupie przewodniczy Koordynator UE ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi. Do członkostwa w Grupie uprawnieni są eksperci wywodzący się ze środowiska akademickiego oraz doradcy specjalizujący się w sektorze organizacji nienastawionych na zysk. Komisja Europejska może konsultować się z Grupą Ekspertów w każdej sprawie dotyczącej handlu ludźmi.

---

[9] *Dyrektywa Rady UE z 29 kwietnia 2004r. dotycząca wydawania dokumentów pobytowych obywatelom państw trzecich będących ofiarami handlu ludźmi lub którzy byli podmiotami działań ułatwiających nielegalną imigrację, a którzy współpracują z kompetentnymi organami, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0081:PL:HTML.*

[10] Strategia UE na rzecz wyeliminowania handlu ludźmi na lata 2012-2016, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0286:FIN:PL:HTML.

[11] Grupa Ekspertów ds. Handlu Ludźmi, http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/fight_against_trafficking_in_human_beings/jl0061_pl.htm.

[12] Decyzja Komisji z dnia 17 października 2007 r. ustanawiająca Grupę Ekspertów ds. Handlu Ludźmi, http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:277:0029:01:PL:HTML.

1.3. Rada Europy

Flagowym dokumentem Rady Europy w zakresie walki z handlem ludźmi jest *Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi*, sporządzona w Warszawie dnia 16 maja 2005 r.[13]. Do Konwencji przystąpiło jak dotąd 42 państwa: 41 z 47 państw Rady Europy (oprócz Czech, Liechtensteinu, Monako i Rosji) oraz Białoruś. Ponadto, Turcja i Estonia, Konwencję podpisały ale jeszcze jej nie ratyfikowały. Polska przyjęła Konwencję w dniu jej sporządzenia.

Celem Konwencji, zgodnie z jej art.1 jest zapobieganie i zwalczanie handlu ludźmi przy zagwarantowaniu równości płci, ochrona praw człowieka ofiar handlu, stworzenie całościowego ramowego planu ochrony i pomocy ofiarom oraz świadkom, przy zagwarantowaniu równości płci, jak również zapewnienie skutecznego śledztwa i oskarżenia oraz promowanie współpracy międzynarodowej w działaniach przeciwko handlowi ludźmi. Dużą zasługą Rady Europy jest rozszerzenie stosowania Konwencji nie tylko wobec zorganizowanej przestępczości międzynarodowej, ale także wobec wszystkich form handlu ludźmi, w tym mających formę krajową, a także niezwiązanych z przestępczością zorganizowaną.

Konwencja z 2005 r. ustanowiła mechanizm wykonywania postanowień przez państwa strony. W tym celu powołano do istnienia specjalną Grupę Ekspertów do Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi (GRETA), której zadaniem jest monitorowanie implementacji przez państwa strony. Podstawą jej działalności jest przepis art.36 Konwencji.

GRETA- Grupa Ekspertów do Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi, ma za zadanie monitorować implementację Konwencji z 2005 r. przez państwa strony.

W składzie Komitetu Stron, który wybiera członków GRETA znajdują się reprezentanci Komitetu Ministrów Rady Europy (ministrowie spraw zagranicznych państw członkowskich lub ich zastępcy, organ decyzyjny) oraz reprezentanci państw stron Konwencji, którzy nie są członkami Rady Europy. Osoby wybrane do zasiadania w Grupie powinni odznaczać się wysokimi kompetencjami w dziedzinie praw człowieka i udzielania pomocy ofiarom handlu ludźmi, muszą być niezależni i bezpartyjni. W jednorazowej kadencji GRETA nie może zasiadać więcej niż jeden obywatel z danego państwa. Nowy skład Grupy został wybrany w listopadzie 2012 r., wśród wybranych osób nie ma reprezentanta Polski.

Procedurę monitorowania implementacji Konwencji Rady Europy przez państwa strony, która jest głównym zadaniem GRETA reguluje art.38 dokumentu. Zakłada on, że GRETA będzie przeprowadzać cykliczne rundy ewaluacji, każde państwo strona co kilka lat będzie więc poddawane monitoringowi w zakresie przestrzegania Konwencji. Pierwsza runda ewaluacji przewidziana była na lata 2010- 2013. Państwa strony Konwencji są podzielone na cztery grupy, w założeniach w 2010 r. monitorowana miała być pierwsza grupa, w 2011 r. druga, do której należy Polska, w 2012 r. trzecia i w 2013 r. czwarta grupa państw[14]. W wyniku opóźnień ocena implementacji Konwencji przez Polskę zakończyła się w maju 2013 r. Efektem przeprowadzonego w każdym kraju monitoringu implementacji postanowień Konwencji jest wydanie raportu, w którym GRETA opisuje sytuację w danym państwie i wskazuje mu

[13] *Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi*, sporządzona w Warszawie dnia 16 maja 2005 r., http://www.kcik.pl/doc/Konwencja_Rady_Europy_w_sprawie_dzialan_przeciwko_handlowi_ludzmi.pdf.
[14] 1st Evaluation Round: Timetable 2010 2013, http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Docs/Monitoring/Timetable_en.asp#TopOfPage.

niezbędne wytyczne w tych obszarach, w których podczas monitoringu zauważono niedociągnięcia. Raport nie ma jednak mocy wiążącej, są to jedynie zalecenia kierowane do państw stron. Wszystkie raporty z monitoringu są upubliczniane poprzez stronę internetową Rady Europy.[15]

Proces monitorowania jest złożony i zawiera różnorodne metody pozyskiwania przez GRETA informacji na temat sytuacji w danym państwie stronie Konwencji. Najpierw wysyłany jest kwestionariusz do monitorowanego kraju. Po wypełnieniu kwestionariusza przez państwo członkowskie GRETA może zażądać więcej informacji od władz państwowych, może się również konsultować z organizacjami pozarządowymi funkcjonującymi w monitorowanym państwie, a także z innymi przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego. Po zaczerpnięciu informacji, GRETA może zdecydować się na wizytę w monitorowanym kraju. Taka wizyta jest ważnym komponentem ewaluacji, pozwala na skonfrontowanie zebranych informacji z rzeczywistością i na zaczerpnięcie dodatkowych wiadomości od m.in. instytucji państwowych i organizacji obywatelskich. Po wizycie w monitorowanym państwie przygotowywana jest wersja robocza raportu, która jest konsultowana z zainteresowanym rządem, a następnie przekształcana we właściwy raport końcowy z ewaluacji, w którym zawarte zostają rekomendacje dotyczące dalszego procesu implementacji Konwencji. GRETA nie zajmuje się konkretnymi sprawami związanymi z handlem ludźmi, prośby o pomoc od osób prywatnych pozostają bez odpowiedzi.

Oprócz raportów dotyczących poszczególnych państw stron Konwencji, GRETA wydaje także roczne raporty generalne ze swojej działalności. Do tej pory zostały wydane trzy takie sprawozdania. Pierwszy z nich został opublikowany 1 września 2011 r. i obejmuje okres od lutego 2009 do lipca 2011 r.[16] W okresie ujętym w raporcie stronami Konwencji Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi były 34 państwa. W dziesięciu z nich GRETA przeprowadziła monitoring implementacji Konwencji (były to: Cypr, Słowacja, Austria, Dania, Albania, Chorwacja, Bułgaria, Gruzja, Mołdawia i Rumunia). Drugi raport generalny z działalności GRETA został wydany 4 października 2012 r. i obejmuje okres od 1 sierpnia 2011 r. do 31 lipca 2012 r.[17]. Trzeci raport generalny został wydany 17 października 2013 r. i obejmuje okres od 1 sierpnia 2012 r. do 31 lipca 2013 r.[18].

[15] Country Evaluations, Council of Europe, http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Docs/Monitoring/Country_Reports_en.asp.
[16] Pierwszy raport generalny z działalności GRETA, 1.09.2011, http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Docs/Gen_Report/GRETA_2011_11_GenRpt_en.pdf.
[17] Drugi raport generalny z działalności GRETA, 4.10.2012, http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Docs/Gen_Report/GRETA_2012_13_2ndGenRpt_en.pdf.
[18] Trzeci raport generalny z działalności GRETA, 17.10.2013, http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Docs/Gen_Report/GRETA_2013_17_3rdGenRpt_en.pdf.

2. Krajowy system zapobiegania i ścigania handlu ludźmi

2.1. Polskie rozwiązania prawne dotyczące zwalczania handlu ludźmi

2.1.1. Regulacje prawne zawarte w Kodeksie Karnym

W Polsce regulacja dotycząca handlu ludźmi zawarta jest w Kodeksie Karnym, w którym od 20 maja 2010 r. w art.115 §22 i §23 umieszczono odpowiednio definicję handlu ludźmi i definicję niewolnictwa.

Art. 115 § 22 Kodeksu Karnego:
Handlem ludźmi jest werbowanie, transport, dostarczanie, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osoby z zastosowaniem:
1) przemocy lub groźby bezprawnej,
2) uprowadzenia,
3) podstępu,
4) wprowadzenia w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania,
5) nadużycia stosunku zależności, wykorzystania krytycznego położenia lub stanu bezradności,
6) udzielenia albo przyjęcia korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy osobie sprawującej opiekę lub nadzór nad inną osobą- w celu jej wykorzystania, nawet za jej zgodą, w szczególności w prostytucji, pornografii lub innych formach seksualnego wykorzystania, w pracy lub usługach o charakterze przymusowym, w żebractwie, w niewolnictwie lub innych formach wykorzystania poniżających godność człowieka albo w celu pozyskania komórek, tkanek lub narządów wbrew przepisom ustawy. Jeżeli zachowanie sprawcy dotyczy małoletniego, stanowi ono handel ludźmi, nawet gdy nie zostały użyte metody lub środki wymienione w pkt. 1- 6.

§ 23 Niewolnictwo jest stanem zależności, w którym człowiek jest traktowany jak przedmiot własności[19].

Z kolei przepis art.189a §1 Kodeksu Karnego stanowi: *Kto dopuszcza się handlu ludźmi, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.* Przestępstwo handlu ludźmi, z uwagi na minimalny 3- letni wymiar kary, zostało zakwalifikowane w ten sposób do zbrodni. Karalne jest także przygotowanie do tego przestępstwa.

2.1.2. Krajowy Plan Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi

Aktualny Krajowy Plan Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi, przyjęty przez Radę Ministrów na lata 2013- 2015, jest już szóstym z kolei tego rodzaju, kluczowym w zakresie handlu ludźmi, dokumentem w Polsce. Pierwszy Krajowy Program Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi został przyjęty przez Radę Ministrów w 2002 r., w związku z podpisaniem przez Polskę *Protokołu o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej* z dnia 15 listopada 2000 r., tj. tzw. *Protokołu z Palermo*. Głównym zadaniem programów/planów zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi jest

[19] Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r.- Kodeks karny, http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19970880553.

Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć
Ul. Krowoderska 11/7
31-141 Kraków
Tel: 012 633 72 23
Fax: 012 423 32 77

realizacja zaleceń zawartych w tymże Protokole, stworzenie warunków koniecznych do skutecznego przeciwdziałania handlowi ludźmi w Polsce i wsparcia ofiar tego przestępstwa.

Krajowy Plan Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2013- 2015 realizowany i monitorowany jest przez Zespół ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi oraz przez Grupę Roboczą tego Zespołu. Plan zakłada następujące cele:

1) Upowszechnienie wiedzy na temat zjawiska handlu ludźmi w szczególności w tzw. grupach ryzyka,
2) Wzbogacenie oferty i podniesienie standardu działań służących wsparciu ofiar handlu ludźmi (w tym dzieci- ofiar handlu ludźmi),
3) Poprawa skuteczności działań instytucji odpowiedzialnych za ściganie przestępstwa handlu ludźmi poprzez doskonalenie narzędzi prawnych, struktur oraz wdrażanie najlepszych praktyk,
4) Podniesienie kwalifikacji przedstawicieli instytucji i organizacji zaangażowanych w przeciwdziałanie handlowi ludźmi i wparcie ofiar tego przestępstwa,
5) Pogłębienie wiedzy na temat zjawiska handlu ludźmi i efektywności podejmowanych działań,
6) Wzmocnienie współpracy międzynarodowej.[20]

Zespół ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi jest organem opiniodawczo- doradczym Prezesa Rady Ministrów i nadzoruje realizację Krajowego Planu Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi.

Powyższe cele są realizowane poprzez szereg szczegółowych zadań prewencyjnych (przeglądy filmów nt. handlu ludźmi, obchody Europejskiego Dnia Przeciwko Handlowi Ludźmi w szkołach policyjnych i ośrodkach szkolenia Straży Granicznej, kampanie informacyjne), wsparcie i ochronę ofiar, poprawę skuteczności ścigania sprawców (m.in. reorganizacja struktur Straży Granicznej zaangażowanych w działania przeciwko handlowi ludźmi), podnoszenie kwalifikacji (m.in. szkolenia dla organów ścigania i przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości), działalność badawczą (m.in. analiza orzeczeń w sprawach o handel ludźmi) i współpracę międzynarodową (np. organizację spotkań eksperckich i przedsięwzięć o charakterze międzynarodowym).

2.2. Podmioty zaangażowane w walkę z handlem ludźmi

W Polsce szereg podmiotów, zarówno organów i instytucji państwowych, jak i niezwiązanych z władzą publiczną, jest zaangażowanych w działania zapobiegające i zwalczające handel ludźmi oraz w pomoc ofiarom tego przestępstwa. Kluczową rolę odgrywa Krajowe Centrum Interwencyjno- Konsultacyjne dla Ofiar Handlu Ludźmi, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Policja, Prokuratura, Straż Graniczna i organizacje pozarządowe.

[20] Projekt Krajowego Planu Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2013- 2015, http://www.kcik.pl/doc/KPD_-_przyjety.pdf.

Wykres 1. Wybrane podmioty w Polsce zaangażowane w walkę z handlem ludźmi.

Źródło: opracowanie własne.

2.2.1. Zespół do Spraw Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi

Zespół do Spraw Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi jest opiniodawczo-doradczym organem Prezesa Rady Ministrów, utworzonym na mocy Zarządzenia nr 23 Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 marca 2004 r. W jego skład wchodzą: przedstawiciel ministra właściwego do spraw wewnętrznych w randze podsekretarza stanu (pełni funkcję Przewodniczącego Zespołu), zastępca Komendanta Głównego Policji (pełni funkcję Zastępcy Przewodniczącego Zespołu), przedstawiciele ministra właściwego ds. oświaty i wychowania, Ministra Sprawiedliwości, ministra właściwego do spraw wewnętrznych, ministra właściwego ds. zabezpieczenia społecznego, ministra właściwego ds. zagranicznych, ministra właściwego ds. zdrowia, Komendanta Głównego Policji, Komendanta Głównego Straży Granicznej, Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania i Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców. Ponadto szereg Instytucji jest zaproszonych do współpracy z Zespołem do Spraw Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi. Są to m.in. Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Główny Inspektorat Pracy, Prokuratura Generalna, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Biuro Rzecznika Praw Dziecka, Fundacja Przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu La Strada, Caritas Polska, Fundacja ITAKA-Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych, Fundacja Dzieci Niczyje, Stowarzyszenie Po-MOC, a także Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć.[21]

[21] Zespół do Spraw Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi, http://www.msw.gov.pl/portal/pl/386/1999/Zespol_ds_Zwalczania_i_Zapobiegania_Handlowi_Ludzmi.html.

W ramach realizacji Krajowego Planu Działania powstał portal **www.handelludźmi.eu**, poświęcony zapobieganiu i zwalczaniu handlu ludźmi.

Zespół do Spraw Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi ma za zadanie oceniać realizację Krajowego Planu Działań przeciwko Handlowi Ludźmi, proponować i opiniować podejmowane w państwie działania mające na celu walkę z handlem ludźmi oraz współpracować z organami administracji rządowej, samorządu terytorialnego oraz organizacjami pozarządowymi zajmującymi się tą tematyką. W portalu MSW dostępne już jest sprawozdanie z wykonania Krajowego Planu Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi na lata 2013-2015 w roku 2013.[22]

W ramach Zespołu do Spraw Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi powołano Grupę Roboczą, w której składzie znajdują się przedstawiciele wszystkich instytucji będących członkami Zespołu. Grupa Robocza spotyka się raz w miesiącu w siedzibie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i zajmuje się bieżącymi działaniami w zakresie walki z handlem ludźmi.

2.2.2. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, a w jego ramach Departament Polityki Migracyjnej, jest głównym koordynatorem polityki państwowej wobec handlu ludźmi. Przedstawiciel ministra właściwego ds. wewnętrznych pełni kluczową rolę w Zespole do Spraw Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi. Departament zapewnia obsługę merytoryczną i organizacyjno-techniczną tego Zespołu.[23]

2.2.3. Policja

Do działań w zakresie zwalczania handlu ludźmi decyzją Komendanta Głównego Policji z 22 stycznia 2014 r. powołany został Wydział do Walki z Handlem Ludźmi Biura Służby Kryminalnej Komendy Głównej Policji.[24] Do zadań Wydziału należy przede wszystkim zwalczanie przestępczości związanej z handlem ludźmi, pedofilią i pornografią dziecięcą.

W zakresie swych zadań Wydział do Walki z Handlem Ludźmi współpracuje z organami sprawiedliwości, administracji publicznej i kontroli państwowej, organizacjami pozarządowymi, społecznymi i instytucjami użyteczności publicznej. Ponadto, Wydział realizuje działania o charakterze międzynarodowym poprzez współpracę operacyjną i śledczą z organami ścigania innych państw.

Wydział do Walki z Handlem Ludźmi nadzoruje i koordynuje prace Zespołów do Walki z Handlem Ludźmi powołanych w Wydziałach Kryminalnych w Komendach Wojewódzkich Policji. Wojewódzkie Zespoły do walki z Handlem Ludźmi mają za zadanie stosowanie rozwiązań przyjętych w *Algorytmie postępowania funkcjonariuszy organów ścigania w przypadku ujawnienia przestępstwa handlu ludźmi,* prowadzenie rozpoznania, monitorowanie

[22] Sprawozdanie z wykonania Krajowego Planu Działania na lata 2013- 2015, http://www.handelludzmi.eu/hl/baza-wiedzy/krajowy-plan-dzialan/krajowy-plan-dzialan-pr/6356,Krajowy-Plan-Dzialan-Przeciwko-Handlowi-Ludzmi-na-lata-2013-2015.html.
[23] Departament Polityki Migracyjnej, http://bip.msw.gov.pl/portal/bip/86/15506/.
[24] Wydział do Walki z Handlem Ludźmi, http://www.policja.pl/pol/kgp/bsk/struktura/wydzialy/wydzial-do-walki-z-hand/95634,Wydzial-do-Walki-z-Handlem-Ludzmi.html.

potencjalnych miejsc przestępstw handlu ludźmi oraz uczestniczenie w międzynarodowych operacjach i szkoleniach związanych ze zwalczaniem handlu ludźmi.[25]

2.2.4. Prokuratura

Za walkę z handlem ludźmi w Prokuraturze odpowiedzialny jest Departament do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji.[26] Jednostka ta koordynuje działania Prokuratury w zakresie ścigania handlu ludźmi. Od 2007 r. w prokuraturach apelacyjnych wyznaczeni są ponadto prokuratorzy pełniący funkcję konsultantów w zakresie handlu ludźmi. Wprowadzenie w 2010 r. definicji handlu ludźmi do Kodeksu Karnego znacznie ułatwiło ściganie tego przestępstwa Policji i Prokuraturze.

2.2.5. Straż Graniczna

Straż Graniczna pełni szczególną rolę w zakresie walki z handlem ludźmi w odniesieniu do cudzoziemców. To funkcjonariusze Straży Granicznej bardzo często mają pierwszy kontakt z ofiarami tego przestępstwa, co za tym idzie, często dokonują identyfikacji ofiar.[27]Jak wszystkie opisane dotąd instytucje, Straż Graniczna uczestniczy w wykonywaniu Krajowego Planu Działań przeciwko Handlowi Ludźmi.

W 2008 r., na mocy decyzji nr 129 Komendanta Głównego Straży Granicznej, powołany został w Komendzie Głównej Straży Granicznej Zespół ds. stałego monitoringu i koordynacji działań Straży Granicznej w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępstwa handlu ludźmi. Jednostka ta ma za zadanie koordynowanie realizacji przedsięwzięć wynikających z realizacji Krajowego Planu, koordynowanie działań SG w zakresie zwalczania i zapobiegania handlu ludźmi z uwzględnieniem potrzeb szkoleniowych, przeprowadzanie monitoringu i analizy przypadków ujawniania ofiar oraz współpracę z innymi organami właściwymi w zakresie zwalczania tego przestępstwa.

2.2.6. Organizacje pozarządowe

Rola organizacji pozarządowych w krajowym systemie walki z handlem ludźmi jest nie do przecenienia. Kluczowymi organizacjami w tym zakresie są Fundacja Przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu La Strada oraz Stowarzyszenie Po-MOC dla Kobiet i Dzieci im. Marii Niepokalanej, które prowadzą Krajowe Centrum Interwencyjno- Konsultacyjne dla Ofiar Handlu Ludźmi. Ponadto istnieje szereg innych organizacji zajmujących się tematyką handlu ludźmi. Jedną z nich jest Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć, które udziela bezpłatnej pomocy prawnej cudzoziemskim ofiarom, a także realizuje kampanie społeczne i działalność edukacyjną w tym zakresie. Część z organizacji walczących z handlem ludźmi jest członkiem Grupy Roboczej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Są to trzy organizacje wspomniane powyżej, a także Caritas Polska, Fundacja ITAKA- Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych i Fundacja Dzieci Niczyje.

[25] System instytucjonalnego podejścia do problemu handlu ludźmi, Marcin Wiśniewski, Instytut Spraw Publicznych, http://www.isp.org.pl/uploads/pdf/2012093263.pdf.
[26] Departament do spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji, http://www.pg.gov.pl/index.php?0,700.
[27] Zwalczanie przestępstwa handlu ludźmi przez Straż Graniczną, http://www.strazgraniczna.pl/wps/portal/tresc?WCM_GLOBAL_CONTEXT=pl/serwis-sg/Handel_Ludzmi.

Organizacje pozarządowe pełnią rolę wspierającą organy i instytucje państwowe w działaniach na rzecz zwalczania handlu ludźmi, pomocy ofiarom i edukowaniu społeczeństwa.

2.3. Krajowe Centrum Interwencyjno- Konsultacyjne dla Ofiar Handlu Ludźmi (KCIK)

Krajowe Centrum Interwencyjno- Konsultacyjne dla Ofiar Handlu Ludźmi jest realizowanym od 2009 r., finansowanym przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, zadaniem publicznym skierowanym do polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi. Co roku MSW ogłasza otwarty konkurs na prowadzenie KCIK. W 2013 r. konkurs wygrała Fundacja Przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu La Strada, oraz stowarzyszenie Po-MOC dla Kobiet i Dzieci im. Marii Niepokalanej. KCIK jest jednym z podmiotów realizujących Krajowe Plany Działań Przeciwko Handlowi Ludźmi[28]. W ramach KCIK funkcjonuje skierowany do cudzoziemców Program Wsparcia i Ochrony Ofiar/ Świadków Handlu Ludźmi.

KCIK zapewnia ofiarom handlu ludźmi kompleksową pomoc: m.in. **poradnictwo interwencyjne, zakwaterowanie, opiekę medyczną, wsparcie psychologiczne i prawne**.

KCIK zostało powołane po to, aby pomagać ofiarom handlu ludźmi w Polsce. W ramach jego zadań mieści się identyfikacja ofiar handlu ludźmi, interwencja, poradnictwo prewencyjne, konsultacje dla instytucji i organizacji oraz prowadzenie specjalistycznego schroniska dla ofiar. Pracownicy KCIK od poniedziałku do piątku udzielają porad nie tylko ofiarom handlu ludźmi, ale także im bliskim, organizacjom i instytucjom, osobom zagrożonym handlem ludźmi oraz organom ścigania i wymiaru sprawiedliwości.

Kluczową rolę w udzielaniu pomocy ofiarom handlu ludźmi pełni ich wstępna identyfikacja, która często jest utrudniona. Po identyfikacji ofiary następuje konieczność zapewnienia jej bezpieczeństwa, odizolowanie od sprawców i umieszczenie w bezpiecznym miejscu. Osoba objęta pomocą może liczyć na kompleksowe wsparcie: zakwaterowanie, opiekę medyczną i psychologiczną, konsultacje prawne. O olbrzymiej roli, jaką odgrywa KCIK świadczy fakt, że w ciągu roku pracownicy odbierają ok. sześciu tysięcy telefonów z prośbą o pomoc.[29]

2.3.1. Program Wsparcia i Ochrony Ofiar/ Świadków Handlu Ludźmi

Począwszy od 2006 r., na zlecenie MSW realizowany jest Program Wsparcia i Ochrony Ofiar/ Świadków Handlu Ludźmi. Program ten skierowany jest wyłącznie do cudzoziemców- ofiar handlu ludźmi. Początkowo, w latach 2006- 2009, był realizowany jako odrębne zadanie publiczne zlecane organizacji pozarządowej. Od 1 stycznia 2010 r. Program funkcjonuje w ramach nowego zadania publicznego dotyczącego prowadzenia Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla Ofiar Handlu Ludźmi (KCIK), również zlecanego przez MSW wyłanianej każdorazowo w drodze otwartego konkursu organizacji pozarządowej.

[28] Czym jest Krajowe Centrum Interwencyjno- Konsultacyjne dla Ofiar Handlu Ludźmi, http://www.kcik.pl/index.html.
[29] Pomoc Krajowego Centrum Interwencyjno- Konsultacyjne dla Ofiar Handlu Ludźmi, http://www.kcik.pl/pomoc.html.

Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć
Ul. Krowoderska 11/7
31-141 Kraków
Tel: 012 633 72 23
Fax: 012 423 32 77

Program Wsparcia skierowany jest do **cudzoziemców będących ofiarami handlu ludźmi.**

Celem Programu Wsparcia jest przede wszystkim zapewnienie ofierze handlu ludźmi prawa do godnego życia oraz realizacji przysługujących jej praw, a także wzbudzenie wśród ofiar zaufania do organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, a przez to zwiększenie ich gotowości do współpracy z władzami w zakresie zwalczania handlu ludźmi. Każdy cudzoziemiec, wobec którego istnieje przypuszczenie, że jest ofiarą handlu ludźmi, może wziąć udział w Programie Wsparcia. Warunkiem zakwalifikowania do Programu jest jednak zerwanie przez ofiarę wszelkich kontaktów ze sprawcami tego przestępstwa oraz nawiązanie kontaktu z organami ścigania (bez obowiązku składania natychmiastowego zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa, czas do namysłu).

Cudzoziemiec, który został zakwalifikowany do Programu Wsparcia może liczyć na szeroką i różnorodną pomoc, zarówno materialną, jak i niematerialną. W ramach Programu cudzoziemcowi, wobec którego istnieje podejrzenie, że jest ofiarą handlu ludźmi, oferuje się zakwaterowanie w bezpiecznym ośrodku (w którym zapewniania jest opieka specjalistów, m.in. przeszkolonych pracowników socjalnych), wyżywienie, podstawowa opieka medyczna, wsparcie psychologiczne i prawne, pomoc w kontaktach z organami ścigania i wymiarem sprawiedliwości, a także pomoc tłumacza i legalizację pobytu. Legalizacja pobytu na terytorium Polski dotyczy przypadków, gdy cudzoziemiec objęty Programem Wsparcia, przebywa w kraju nielegalnie.

Zgodnie z nową Ustawą o Cudzoziemcach, cudzoziemcowi, wobec którego istnieje domniemanie, że jest ofiarą handlu ludźmi, wydaje się zaświadczenie potwierdzające istnienie tego domniemania, a następnie jego pobyt uważa się za legalny przez okres 3 miesięcy od momentu wydania tego dokumentu, bądź 4 miesięcy jeżeli cudzoziemiec jest małoletnim. Organami upoważnionymi do wydawania tego dokumentu są: Policja, Straż Graniczna, lub prokurator prowadzący postępowanie. Z punktu widzenia ofiary handlu ludźmi, bardzo istotne jest to, że wydanie zaświadczenia legalizującego pobyt na okres 3 miesięcy, nie jest uzależnione od złożenia zeznań przez cudzoziemca, który nie musi nawet na tym etapie deklarować woli współpracy z organami ścigania. Takie zaświadczenie, oprócz czasowej legalizacji pobytu, uprawnia również do otrzymywania świadczeń w formie interwencji kryzysowej (schronisko, posiłki i odzież) oraz do natychmiastowego zwolnienia ze strzeżonego ośrodka dla cudzoziemców lub aresztu dla cudzoziemców.[30]

Zgłoszenia cudzoziemca do Programu Wsparcia dokonuje przedstawiciel organu ścigania, o zakwalifikowaniu do udziału w nim decyduje Koordynator MSW. Program Wsparcia wobec konkretnego cudzoziemca trwa tak długo, jak czynności procesowe z udziałem cudzoziemca i gdy możliwy jest jego bezpieczny powrót do kraju pochodzenia.[31]

[30]W dniu 1 maja 2014 roku weszła w życie nowa ustawa o cudzoziemcach, http://handelludzmi.eu/hl/aktualnosci/6412,W-dniu-1-maja-2014-roku-weszla-w-zycie-nowa-ustawa-o-cudzoziemcach.print#czas%20na%20zastanowienie.Program%20wsparcia%20i%20ochrony%20ofiary/%C5%9Bwiadka%20handlu%20lud%C5%BAmi

[31]Program wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi, http://www.msw.gov.pl/portal/pl/388/7146/Program_wsparcia_i_ochrony_ofiaryswiadka_handlu_ludzmi.html.

3. Zalecenia GRETA dla Polski

Polska została poddana pierwszej rundzie ewaluacji implementacji Konwencji Rady Europy, której wynikiem jest przygotowany przez GRETA *Raport z wdrażania Konwencji Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi przez Polskę*, wydany w Strasburgu 6 maja 2013r.[32] Końcowy raport i zawarte w nim rekomendacje są wynikiem wieloetapowej pracy GRETA, na którą składała się m.in., wizyta w Polsce w kwietniu 2012 r., podczas której eksperci spotkali się z przedstawicielami Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Ministerstwa Sprawiedliwości, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Zdrowia, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Prokuratury Generalnej, Państwowej Inspekcji Pracy, Sejmu i Sejmowej Komisji Praw Człowieka. Ponadto, reprezentanci GRETA odbyli spotkania z przedstawicielami organizacji międzynarodowych oraz instytucji społeczeństwa obywatelskiego, organizacji zaangażowanych w walkę z handlem ludźmi, m.in. z UNHCR, IOM, ODIHR, Fundacji La Strada i Stowarzyszenia Po-MOC. Eksperci odwiedzili także siedzibę Krajowego Centrum Interwencyjno- Konsultacyjnego dla Ofiar Handlu Ludźmi i schroniska dla ofiar handlu ludźmi. Na podstawie informacji zebranych podczas wizyty, a także odpowiedzi Polski udzielonych w ogólnym kwestionariuszu, GRETA opracowała wersję roboczą końcowego raportu, który po konsultacjach z polskimi władzami i innymi podmiotami zaangażowanymi w zwalczanie handlu ludźmi, uzyskał ostateczny kształt raportu końcowego.
W raporcie końcowym opisany został całokształt polskiego systemu zwalczania i zapobiegania handlowi ludźmi; ramy prawne oraz struktura instytucjonalna. Kluczową częścią publikacji jest ewaluacja implementacji Konwencji Rady Europy przez Polskę zwieńczona listą propozycji skierowanych do Polski. W raporcie można również znaleźć uwagi rządu polskiego odnośnie konkretnych sformułowań i rekomendacji w nim zawartych.

GRETA w wyniku przeprowadzonego monitoringu implementacji przez Polskę Konwencji Rady Europy sporządziła **25 rekomendacji**, dotyczących dalszego wdrażania Konwencji.

GRETA sformułowała dla Polski 25 rekomendacji, dot. m.in. takich zagadnień jak: szkolenie odpowiednich grup zawodowych, gromadzenie danych i prowadzenie badań, zagwarantowanie, że ofiary handlu ludźmi są prawidłowo identyfikowane i mogą korzystać ze wszystkich środków w zakresie pomocy i ochrony zapewnionych na mocy Konwencji, kwestia odszkodowania, zadośćuczynienia, zezwolenia na pobyt, czy ochrony ofiar i świadków. Eksperci zasugerowali m.in. położenie większego nacisku na szkolenia sędziów i prokuratorów, przyjęcie środków mających na celu zagwarantowanie ofiarom dostępu do adekwatnych odszkodowań oraz pełne wykorzystanie dostępnych środków mających na celu ochronę ofiar i świadków handlu ludźmi oraz zapobieganie zastraszaniu w trakcie dochodzenia oraz podczas i po zakończeniu postępowania sądowego. Pełna lista rekomendacji sformułowanych przez GRETA znajduje się w załączniku do raportu.

[32] Report concerning the implementation of the Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings by Poland, http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/Docs/Reports/GRETA_2013_6_FGR_POL_with_comments_en.pdf.

4. Handel ludźmi w Polsce w 2013 r.

4.1. Dane statystyczne Krajowego Centrum Interwencyjno- Konsultacyjnego dla Ofiar Handlu Ludźmi (KCIK)

Z pomocy KCIK w 2013 r. skorzystały **222 osoby,** w tym **119 cudzoziemców.**

Z pomocy bezpośredniej KCIK w 2013 r. skorzystały 222 osoby, tj. o 24 więcej niż w 2012 r. i aż o 110 osób więcej niż w roku 2011. Zwraca uwagę fakt, że 73% beneficjentów KCIK w 2013 r. to kobiety, a tylko 27% mężczyźni. Pomoc bezpośrednia KCIK polega m.in. na prowadzeniu całodobowego telefonu zaufania, prowadzeniu schroniska dla pokrzywdzonych, udzielaniu wszechstronnej pomocy medycznej, prawnej i psychologicznej.[33]

Wykres 2. Beneficjenci KCIK w 2013 r.

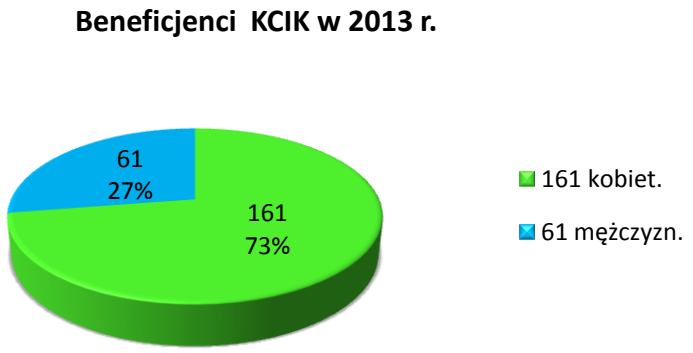

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Fundacji La Strada.

4.1.1. Beneficjenci KCIK w 2013 r. według krajów pochodzenia

W 2013 r., podobnie jak w roku poprzednim, mniej więcej połowa beneficjentów KCIK (119 z 222 osób) to cudzoziemcy.

[33]Konkurs na prowadzenie Krajowego Centrum Interwencyjno Konsultacyjnego, http://www.msw.gov.pl/portal/pl/2/9417/Konkurs_na_prowadzenie_Krajowego_Centrum_Interwencyjno__Konsultacyjnego.html.

Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć
Ul. Krowoderska 11/7
31-141 Kraków
Tel: 012 633 72 23
Fax: 012 423 32 77

Wykres 3. Beneficjenci KCIK w 2013 r. według kraju pochodzenia.

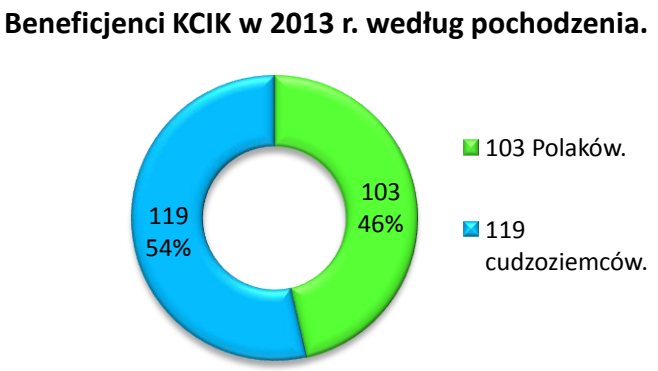

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Fundacji La Strada.

Co trzeci cudzoziemiec pochodził z Rumunii, była to zdecydowanie najliczniejsza grupa narodowościowa beneficjentów KCIK w 2013 r. poza Polakami. Na drugim miejscu znaleźli się obywatele Bułgarii (24 osoby), na trzecim Ukrainy (20 osób) i na czwartym Wietnamu (14 osób). Obywatele innych państw, którzy skorzystali z pomocy KCIK byli jednostkowymi przypadkami: 5 osób pochodzących z Filipin, 3 z Rosji, po 2 z Kamerunu, Kenii, Maroko, Mołdawii i Ugandy, oraz po 1 z Białorusi, Czech, Słowacji i Sri Lanki. Ogółem, 55% cudzoziemców pochodziło z państw Unii Europejskiej, 22% z pozostałych państw Europy, 17% z Azji i 7% Afryki. Jest to stała tendencja, w 2012 r. procentowy udział przedstawicieli kontynentów i państw w ogólnej liczbie beneficjentów KCIK kształtował się bardzo podobnie.

Wykres 4. Cudzoziemscy beneficjenci KCIK w 2013 r. według krajów pochodzenia.

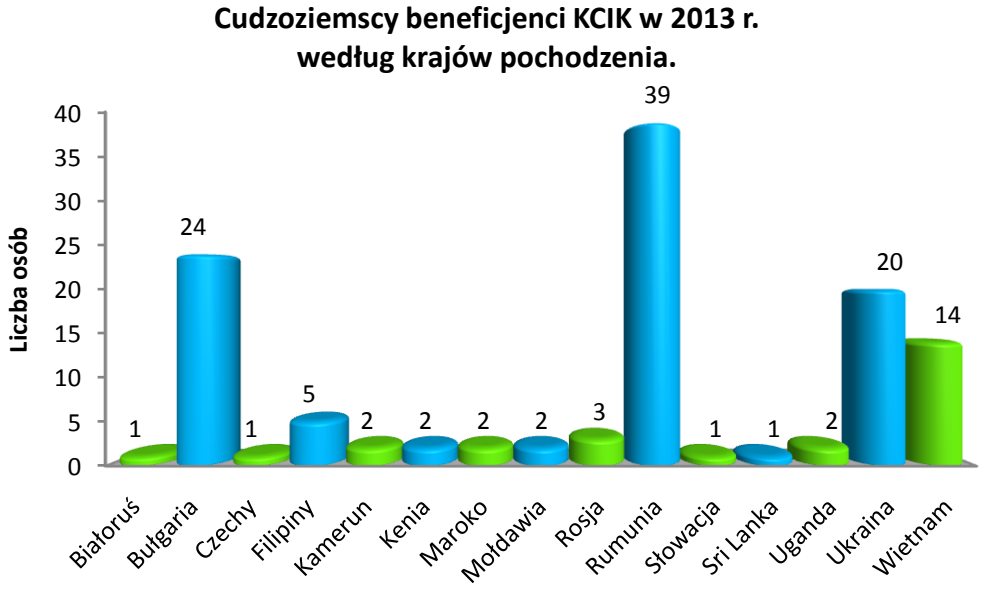

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Fundacji La Strada.

4.1.2. Beneficjenci KCIK w 2013 r. według wieku

Zdecydowana większość ludzi, którzy skorzystali z pomocy KCIK w 2013r. była osobami pełnoletnimi, małoletnich było 31, co stanowi 14% ogólnej liczby beneficjentów KCIK.

Wykres 5. Beneficjenci KCIK w 2013 r. według wieku.

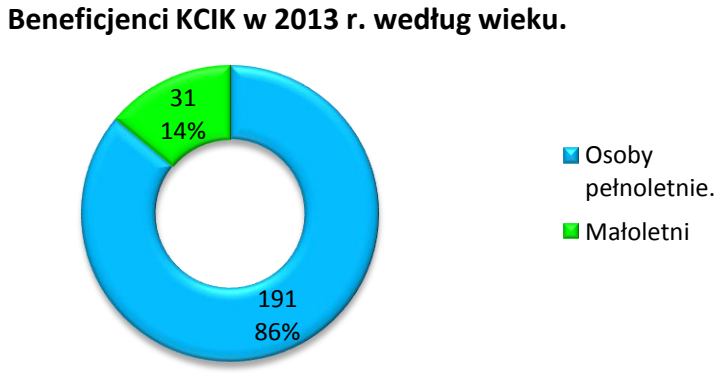

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Fundacji La Strada.

4.1.3. Formy wykorzystania beneficjentów KCIK

Niemal połowa z 222 osób, które zgłosiły się do Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego była wykorzystywana seksualnie. Eksploatacja seksualna, np. poprzez zmuszanie do prostytucji, od lat stanowi najczęstszą wykrywaną formę wykorzystania ofiar handlu ludźmi. Drugim najczęstszym przejawem przestępstwa handlu ludźmi jest praca przymusowa, doświadczyło jej 53 beneficjentów KCIK w 2013 r., czyli niemal 24% ogółu. Do żebrania zostało zmuszonych 19 z pośród 222 osób, tj. 8,5%. Z pośród innych problemów, z którymi zwróciły się ofiary w 2013 r. o pomoc do KCIK były zaginięcia (6 osób - 3% beneficjentów) i oszustwa (3 osoby - 1%). 14 beneficjentów KCIK było dziećmi towarzyszącymi matkom, które jednak same nie podlegały wykorzystaniu.

Wykres 6. Formy wykorzystania beneficjentów KCIK w 2013 r.

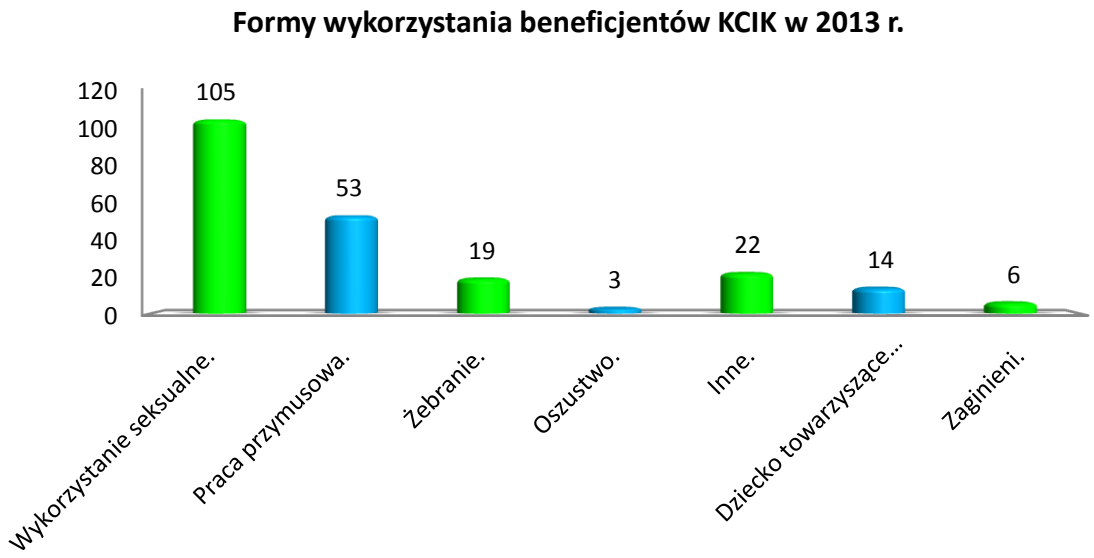

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Fundacji La Strada.

4.1.4. Formy pomocy udzielonej beneficjentom KCIK w 2013 r.

Wszystkim 222 osobom, które zwróciły się o pomoc do KCIK zostały zdiagnozowane potrzeby w ich konkretnych, indywidualnych sytuacjach. Na bazie przeprowadzonej diagnozy, KCIK udzieliło kompleksowej i najbardziej adekwatnej pomocy w różnych postaciach. Aż 164 osobom, tj. 74% ogółu, zapewniono interwencję kryzysową. Pomocy socjalnej potrzebowało 125 osób (56%), zewnętrznych konsultacji psychologicznych 55 osób (25%), pomocy medycznej 51 osób (23%), pomocy prawnej 86 osób (39%). Pomoc w postaci wyrobienia dokumentów otrzymało 20 osób (9%), a w zalegalizowaniu pobytu w Polsce wsparcia potrzebowało 9 osób (4%).

Wykres 7. Formy pomocy udzielonej beneficjentom KCIK w 2013 r.

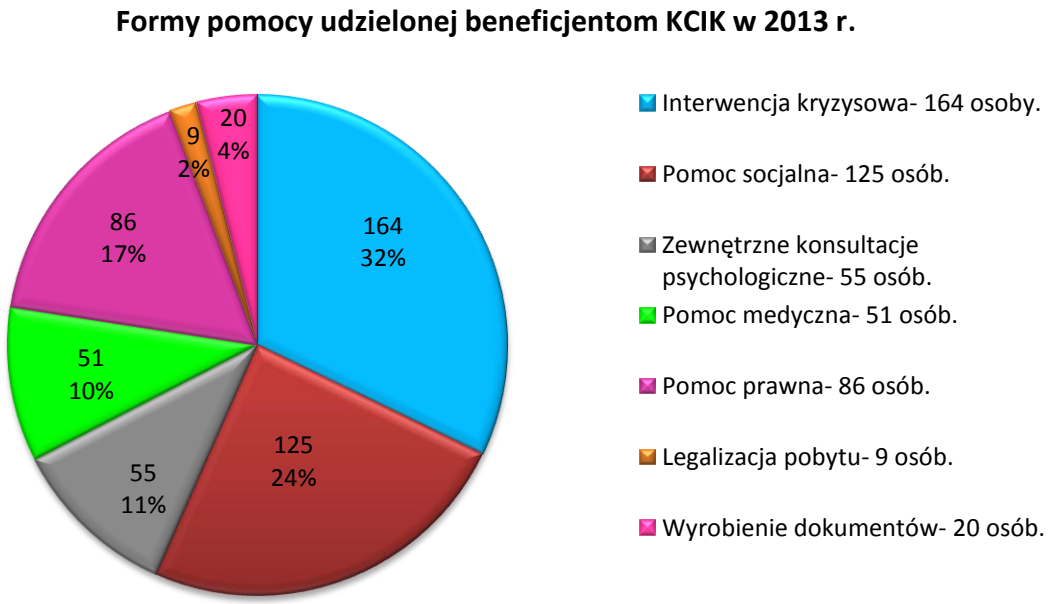

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Fundacji La Strada.

Z uwagi na fakt, że ponad połowa osób, które się zwróciły w 2013 r. po pomoc do KCIK była cudzoziemcami, w celu poprawnej komunikacji niezbędne okazało się dokonywanie tłumaczeń. Łącznie przez cały rok dokonano 97 tłumaczeń, najwięcej dotyczyło języka rosyjskiego (24%), angielskiego (23%), bułgarskiego (21%), rumuńskiego (16%) i wietnamskiego (14%). Sporządzono również pojedyńcze tłumaczenia dotyczące języka francuskiego i czeskiego.

Wykres 8. Tłumaczenia dokonane dla beneficjentów KCIK w 2013 r.

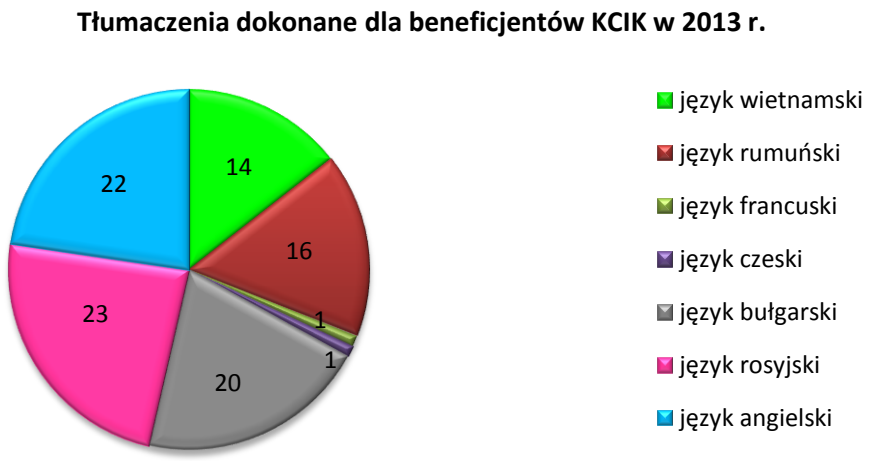

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Fundacji La Strada.

4.1.5. Powroty cudzoziemców- beneficjentów KCIK w 2013 r. do krajów pochodzenia

34 ze 119 cudzoziemców będących beneficjentami KCIK w 2013 r. zdecydowało się wrócić do państw pochodzenia. Największa liczba osób (65%) powróciła do swoich krajów z pomocą Międzynarodowej Organizacji ds. Migracji (IOM), 26% cudzoziemców wróciła na koszt własny, a 9% skorzystało z pomocy Fundacji La Strada.

Wykres 9. Powroty cudzoziemskich beneficjentów KCIK w 2013 r. do krajów pochodzenia.

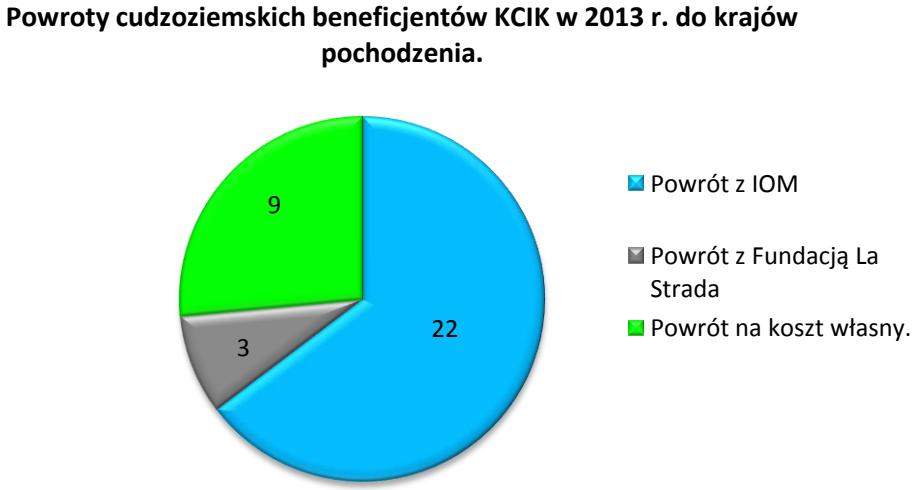

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Fundacji La Strada.

4.2. Realizacja Programu Wsparcia i Ochrony Ofiar/ Świadków Handlu Ludźmi w 2013 r.

4.2.1. Liczba cudzoziemców objętych Programem Wsparcia w 2013 r.

Wykres 10. Liczba ofiar handlu ludźmi objętych Programem Wsparcia w 2013 r.

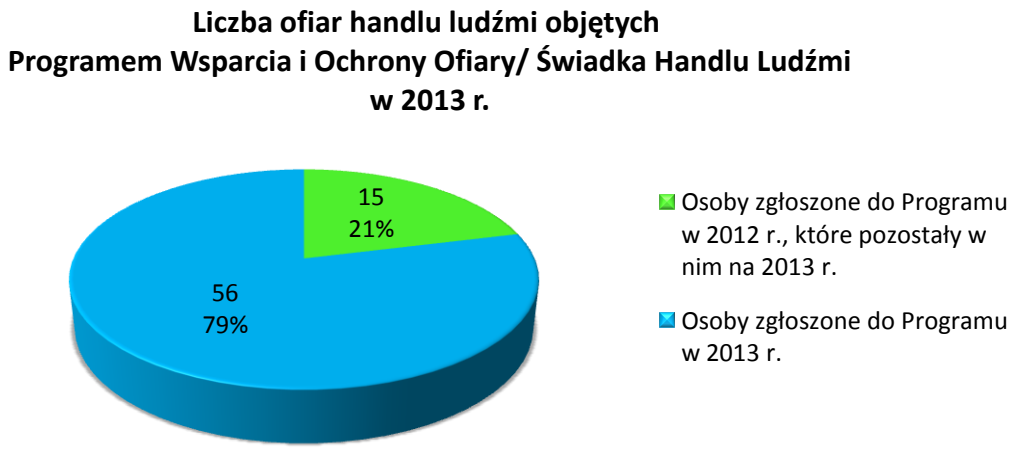

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Rok 2013 był rekordowy pod względem ilości cudzoziemców będących ofiarami handlu ludźmi, objętych Programem Wsparcia. Było to 71 osób, z czego 56 zgłoszono w 2013 r., a 15 jeszcze w 2012 r., 8 osób pozostało w Programie na 2014 r. Biorąc pod uwagę wszystkie lata funkcjonowania Programu Wsparcia, tj. 2006 - 2013, w ostatnim roku liczba cudzoziemców nim objęta była o 127% wyższa niż w 2012r, o 284% wyższa niż w 2011 r. i aż o 560% razy wyższa niż w 2006 r.

Wykres 11. Ilość osób objętych Programem Wsparcia w latach 2006- 2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć
Ul. Krowoderska 11/7
31-141 Kraków
Tel: 012 633 72 23
Fax: 012 423 32 77

Z uwagi na niekompletne statystyki, wszystkie poniżej przedstawione dane dotyczą wyłącznie osób zgłoszonych do udziału w Programie Wsparcia w 2013r, tj. 56 osób.

4.2.2. Płeć cudzoziemców objętych Programem Wsparcia w 2013 r.

W 2013 r., podobnie jak w 2012 r., przedstawia się procentowy udział kobiet i mężczyzn w ogólnej liczbie osób objętych Programem Wsparcia. Wówczas było to 57% kobiet i 43% mężczyzn, w 2013 r. natomiast 55% kobiet i 45% mężczyzn.

Wykres 12. Płeć ofiar handlu ludźmi zgłoszonych do Programu Wsparcia w 2013 r.

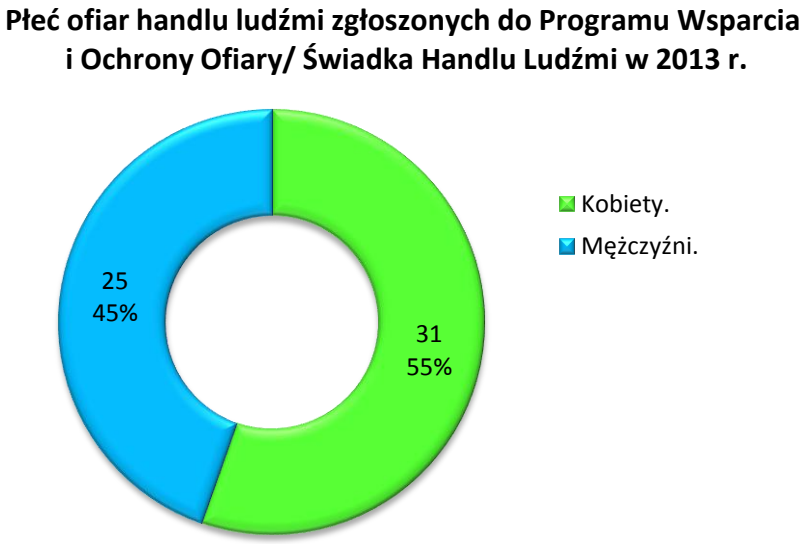

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

4.2.3. Wiek cudzoziemców objętych Programem Wsparcia w 2013 r.

Spośród 56 ofiar handlu ludźmi objętych Programem Wsparcia, zdecydowaną większość (84%) stanowiły osoby pełnoletnie. Najstarsza osoba miała 56 lat, zaś najmłodsza 2 lata. Średnia wieku 55 osób (z uwagi na bardzo ciężki stan jednej osoby, nie udało się ustalić jej wieku) wynosiła nieco ponad 30 lat.

Wykres 13. Wiek ofiar handlu ludźmi zgłoszonych do Programu Wsparcia w 2013.

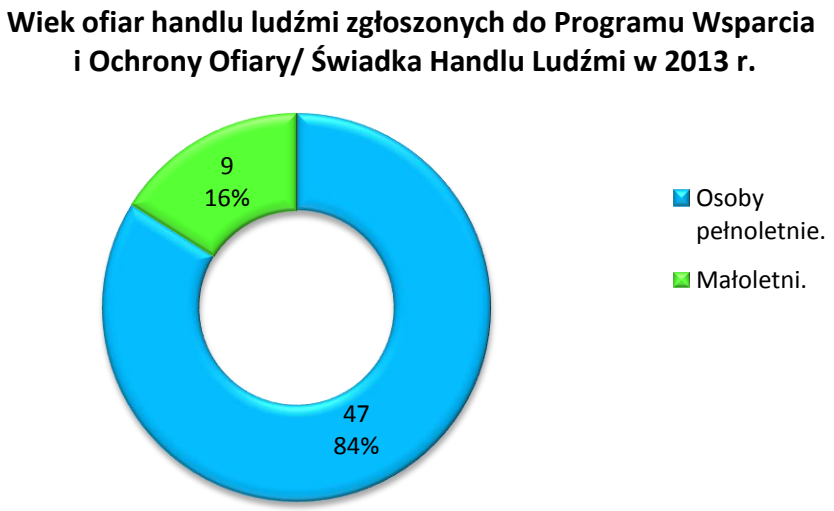

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Osób małoletnich było zaledwie 9 (16%), w tym 7 dzieci pod opieką i 2 bez opieki dorosłych. Dodatkowo, 2 małoletnich dzieci towarzyszące matkom będącym ofiarami handlu ludźmi, co prawda nie były wykorzystywanych, ale korzystały z Programu Wsparcia- osoby te nie zostały ujęte w poniższych statystykach.

Spośród 7 małoletnich ofiar handlu ludźmi będących pod opieką objętych Programem Wsparcia w 2013 r., było 4 chłopców w wieku 2, 13, 15, 17 lat i 3 dziewczynki w wieku 8 i dwie po 15 lat. Wszyscy byli obywatelami Rumunii. Małoletnimi bez opieki była obywatelka Bułgarii w wieku 13 lat i obywatelka Czech w wieku 17 lat.

Wykres 14. Małoletnie ofiary handlu ludźmi zgłoszone do Programu Wsparcia w 2013 r.

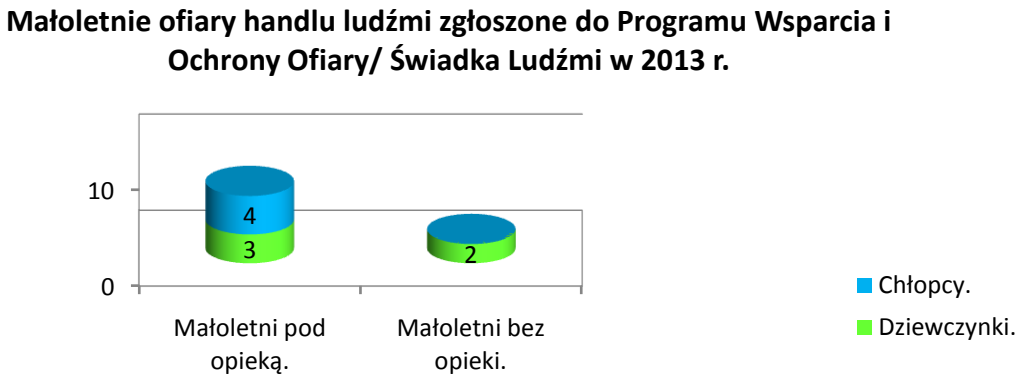

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

4.2.4. Obywatelstwo ofiar handlu ludźmi zgłoszonych do Programu Wsparcia w 2013 r.

Ponad połowa (55%) cudzoziemców będących ofiarami handlu ludźmi objętymi Programem Wsparcia w 2013 r. była narodowości rumuńskiej, a 36% narodowości bułgarskiej. Przedstawiciele innych krajów - Czech, Filipin, Maroko, Mołdowy i Wietnamu byli pojedynczymi przypadkami. Z tego wynika, że 52 z 56 ofiar handlu ludźmi pochodziła z krajów

Unii Europejskiej. Obraz ten bardzo podobnie kształtował się w poprzednich latach, obywatele Rumunii i Bułgarii to najczęstsze cudzoziemskie ofiary handlu ludźmi w Polsce.

Wykres 15. Obywatelstwo osób zgłoszonych do Programu Wsparcia w 2013 r.

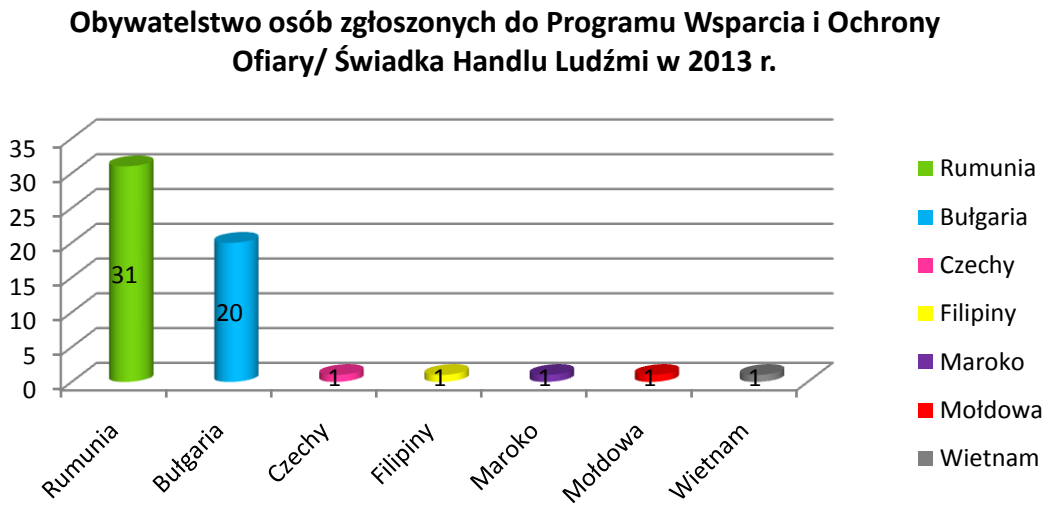

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

4.2.5. Forma wykorzystania ofiar handlu ludźmi zgłoszonych do Programu Wsparcia w 2013 r.

Cudzoziemcy zgłoszeni do udziału w Programie Wsparcia w 2013 r. podlegali różnym formom wykorzystania w ramach przestępstwa handlu ludźmi. Największe znaczenie mają 3 z nich: eksploatacja seksualna (którą spotkało 37% ofiar), praca przymusowa (29% ofiar) oraz żebractwo (29% ofiar). W nielicznych przypadkach wystąpiły praktyki niewolnicze (3% ofiar), a także stosunkowo nowa forma wykorzystania ofiar handlu ludźmi, jaką jest eksploatacja kryminalna (2% - 1 osoba).
W całym okresie funkcjonowania Programu Wsparcia (lata 2006- 2013) zmieniały się tendencje najczęstszych przejawów przestępstwa handlu ludźmi. W pierwszych latach zdecydowana większość ofiar była poddawana eksploatacji seksualnej czyli wymuszonej prostytucji, inne formy wykorzystania ofiar miały marginalne znaczenie. W 2010 r. zrównała się ilość przypadków eksploatacji seksualnej i pracy przymusowej. W 2011 r. po raz pierwszy odnotowano przypadek niewolnictwa. W każdym roku występuje pokaźny odsetek ofiar handlu ludźmi zmuszanych do żebractwa.

Wykres 16. Formy wykorzystania ofiar handlu ludźmi objętych Programem Wsparcia w 2013 r.

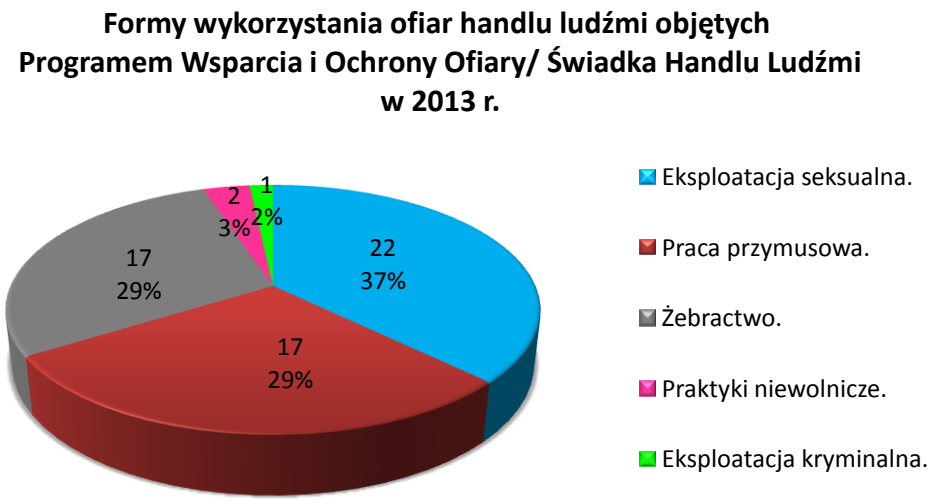

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

4.2.6. Identyfikacja ofiar handlu ludźmi zgłoszonych do Programu Wsparcia w 2013 r.

Identyfikacji cudzoziemców jako ofiar handlu ludźmi i zgłoszenia ich do Programu Wsparcia zazwyczaj dokonuje albo Policja, albo Straż Graniczna. Nie inaczej było w 2013 r., kiedy 32 osoby zidentyfikowała jako ofiarę handlu ludźmi i zgłosiła do Programu Wsparcia Policja, a 23 osoby Straż Graniczna. Odnośnie jednego cudzoziemca nie udało się wskazać podmiotu identyfikującego. Zarówno Straż Graniczna, jak i Policja posiadają *Algorytm Postępowania funkcjonariuszy organów ścigania w przypadku ujawnienia przestępstwa handlu ludźmi*, według którego identyfikują ofiarę i dokonują zgłoszenia jej do Programu Wsparcia.[34] Prokuratura również może identyfikować ofiary i zgłaszać je do Programu, w praktyce występuje to jednak niezwykle rzadko- był taki jeden przypadek w 2008 r.

[34] Algorytm Postępowania funkcjonariuszy organów ścigania w przypadku ujawnienia przestępstwa handlu ludźmi, http://www.strazgraniczna.pl/wps/wcm/connect/4e85cf004103472aa372b3ff9e6aba3f/ALGORYTM+post%C4%99powania.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=4e85cf004103472aa372b3ff9e6aba3f&CACHEID=4e85cf004103472aa372b3ff9e6aba3f&CACHEID=4e85cf004103472aa372b3ff9e6aba3f&CACHEID=4e85cf004103472aa372b3ff9e6aba3f.

Wykres 17. Podmiot dokonujący identyfikacji ofiary handlu ludźmi i zgłoszenia jej do Programu Wsparcia w 2013 r.

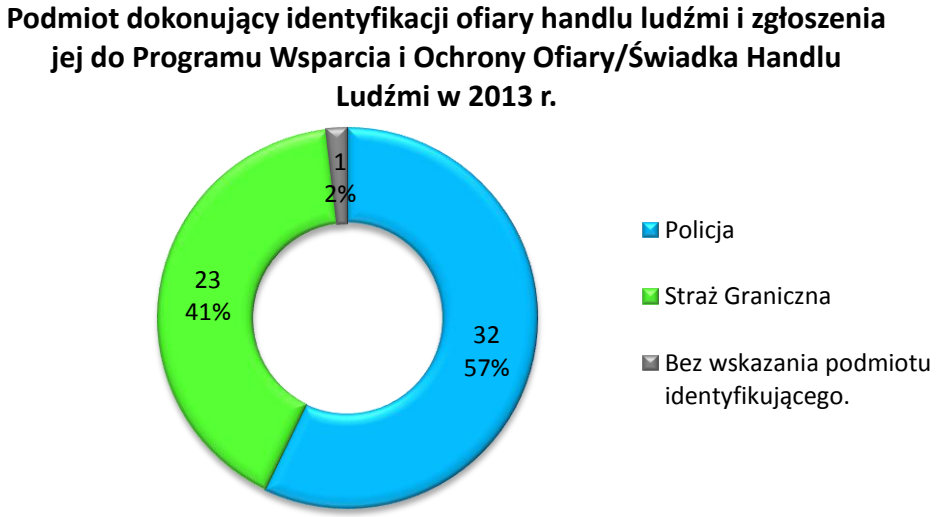

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Ponad połowa cudzoziemców zostało zgłoszony do Programu Wsparcia z województwa małopolskiego (17 osób) i łódzkiego (16 osób). Tylko 8 osób z województwa małopolskiego, 4 z lubuskiego i 3 z kujawsko- pomorskiego. Pojedyncze ofiary handlu ludźmi zostały zidentyfikowane w województwach: śląskim, wielkopolskim, zachodniopomorskim, pomorskim, lubelskim, warmińsko- mazurskim i dolnośląskim.

Wykres 18. Identyfikacja ofiar handlu ludźmi i zgłoszenia do Programu Wsparcia w 2013 r. według województw.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Wykres 19. Zgłoszenia ofiar handlu ludźmi do Programu Wsparcia w 2013 r. wg województw.

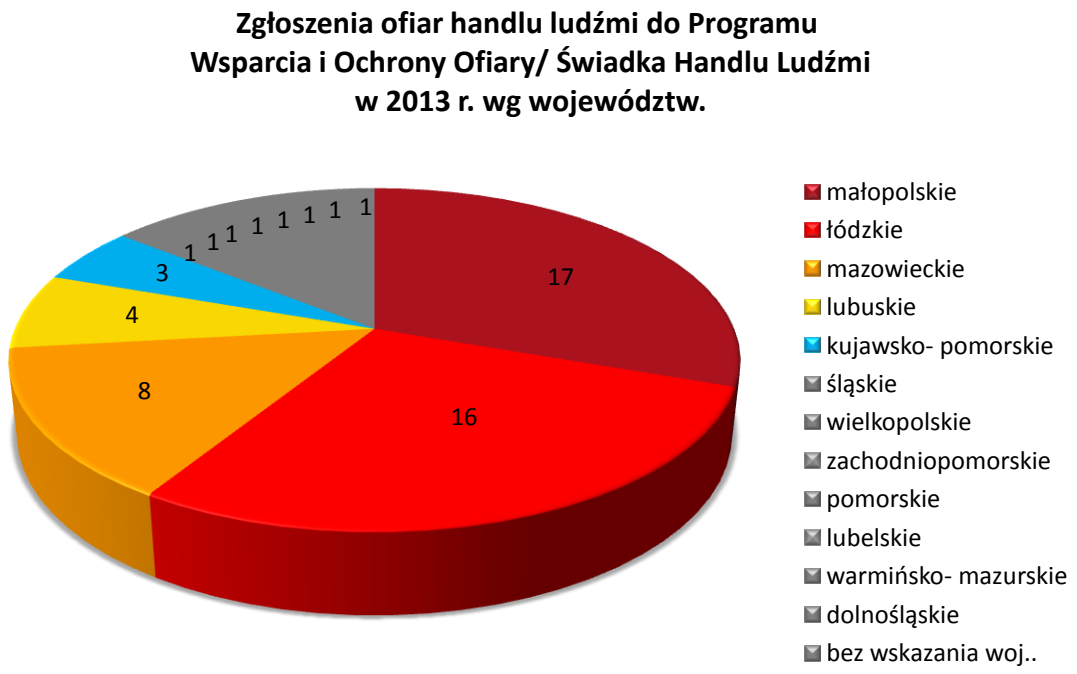

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

4.2.7. Status pobytu na terytorium RP cudzoziemców zgłoszonych do Programu Wsparcia w 2013 r.

Na 56 cudzoziemców będących ofiarami handlu ludźmi, zgłoszonych do Programu Wsparcia w 2013 r. zaledwie 2 osoby przebywały w Polsce nielegalnie. W obu przypadkach nastąpiła legalizacja pobytu na terytorium RP, u jednego cudzoziemca na podstawie przyznania statusu uchodźcy, a u drugiego na podstawie udzielenia zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony.

Procentowy udział osób korzystających z Programu Wsparcia i przebywających w Polsce nielegalnie wyglądał podobnie w poprzednich latach funkcjonowania Programu. Jedynie w 2006 r. na 10 cudzoziemców, aż 9 przebywało w Polsce nielegalnie. W kolejnych latach te proporcje się odwróciły.

Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć
Ul. Krowoderska 11/7
31-141 Kraków
Tel: 012 633 72 23
Fax: 012 423 32 77

Wykres 20. Status pobytu na terytorium RP cudzoziemców zgłoszonych do Programu Wsparcia w 2013 r.

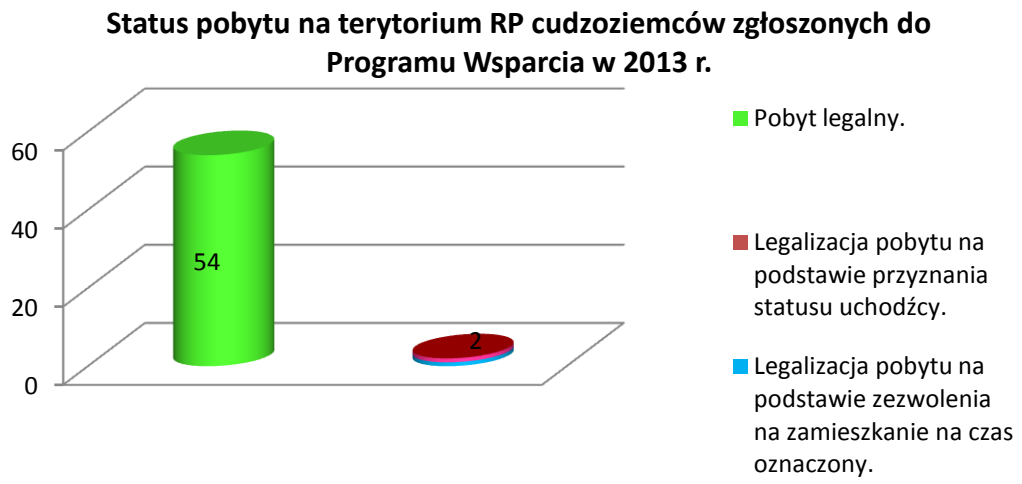

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Cudzoziemcy zazwyczaj zgadzali się złożyć zeznania w sprawie przestępstwa handlu ludźmi, uczyniło tak 84% osób objętych Programem Wsparcia. Od złożenia zeznań wstrzymało się 9 osób.

Wykres 21. Złożenie zeznań przez ofiary handlu ludźmi zgłoszone do Programu Wsparcia w 2013 r.

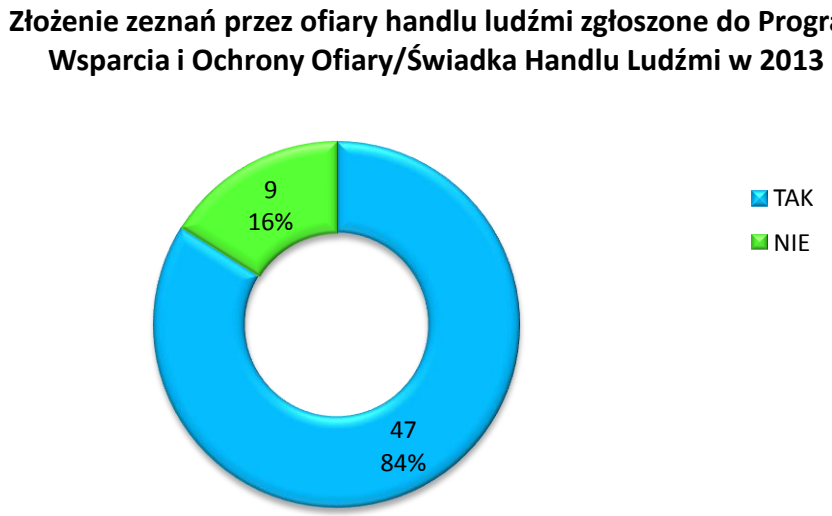

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

4.3. Dane statystyczne dotyczące przestępstwa handlu ludźmi- art. 189a §1 Kodeksu Karnego

Według danych Komendy Głównej Policji, w 2013 r. w Polsce stwierdzonych zostało 98 przestępstw handlu ludźmi z art. 189a §1 Kodeksu Karnego. Oznacza to, że w 2013 r. stwierdzono o 161% więcej przestępstw handlu ludźmi niż w 2012 r. ale i tylko 23% z tego, ile stwierdzono w rekordowym 2011 r.

Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć
Ul. Krowoderska 11/7
31-141 Kraków
Tel: 012 633 72 23
Fax: 012 423 32 77

Wykres 22. Ilość stwierdzonych przestępstw handlu ludźmi w latach 2010- 2013.

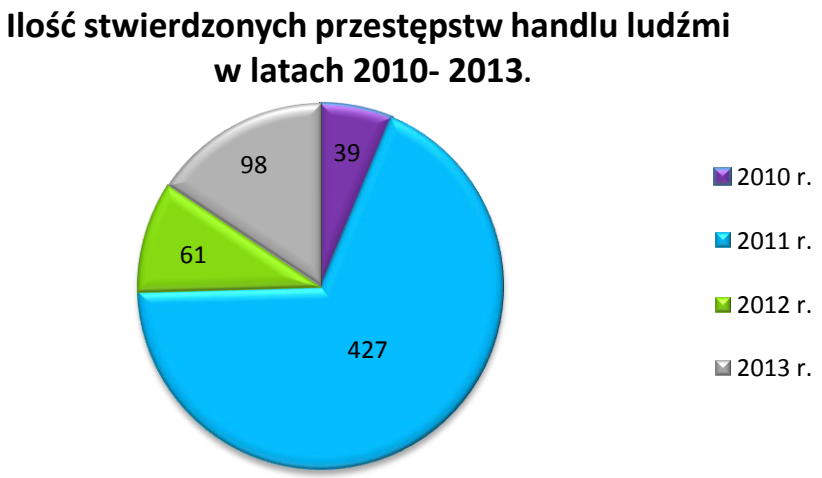

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji.

W 2013 r. wszczęto 26 postępowań w sprawie przestępstwa handlu ludźmi, a 27 postępowań doprowadzono do końca. Podobnie wyglądało to w poprzednim, 2012 r., kiedy wszczętych zostało również 26 postępowań w sprawie handlu ludźmi, a zakończonych zostało 31.

Wykres 23. Postępowania prowadzone w związku z przestępstwem handlu ludźmi w latach 2010- 2013.

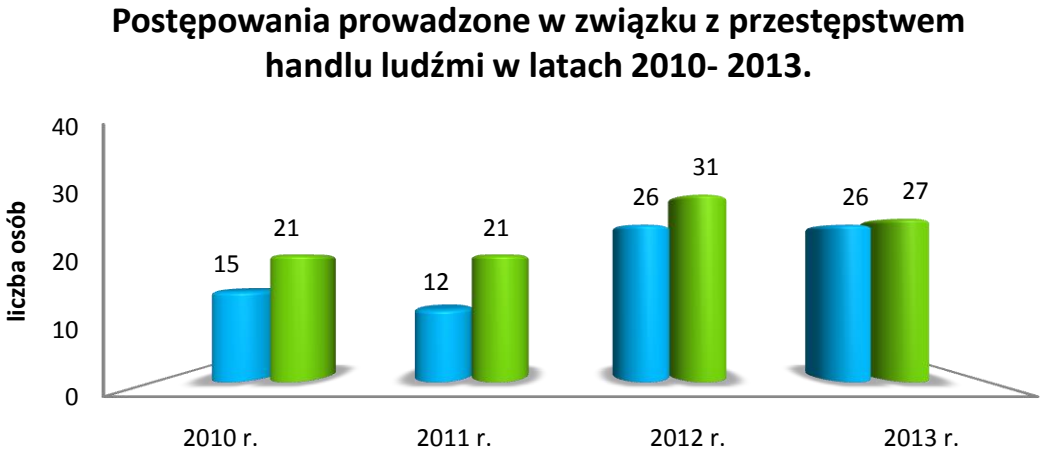

	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.
Postępowania wszczęte	15	12	26	26
Postępowania zakończone	21	21	31	27

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji.

W 2013 r. pokrzywdzonych przestępstwem handlu ludźmi w świetle art. 189a §1 Kodeksu Karnego zostało 98 osób, aż o 80 więcej niż rok wcześniej. Sprawców ustalono zaś 28, co oznacza, że albo na jednego sprawcę przypadało więcej niż jeden pokrzywdzony, albo że udało się ustalić znacznie mniej sprawców w stosunku do pokrzywdzonych.
Dodatkowo, obserwując dane z lat 2010- 2013 dot. ilości osób pokrzywdzonych przestępstwem handlu ludźmi i liczby sprawców, zauważyć można, że drugi wskaźnik od lat utrzymuje się na

Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć
Ul. Krowoderska 11/7
31-141 Kraków
Tel: 012 633 72 23
Fax: 012 423 32 77

mniej więcej stałym poziomie, natomiast ilość pokrzywdzonych na przestrzeni lat charakteryzuje duża zmienność.

Wykres 24. Sprawcy i pokrzywdzeni przestępstwem handlu ludźmi w latach 2010- 2013.

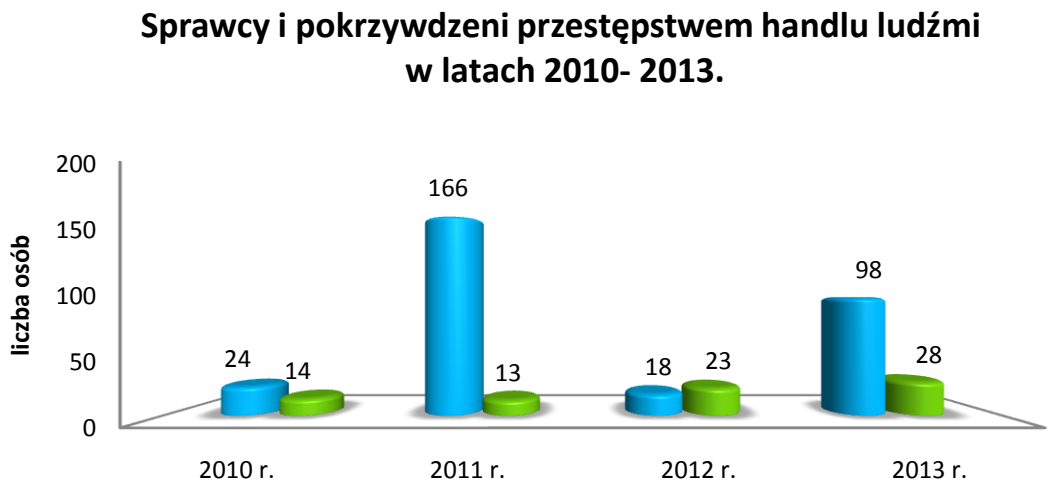

	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.
Pokrzywdzeni	24	166	18	98
Sprawcy	14	13	23	28

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komendy Głównej Policji.

Ogółem, w 2013 r. w Polsce stwierdzono 98 przestępstw handlu ludźmi, w których było 98 pokrzywdzonych i 28 sprawców. Ponadto, wszczęto 26 postępowań w sprawie art. 189a §1 Kodeksu Karnego, a 27 postępowań doprowadzono do końca.

4.4. Handel dziećmi

Szczególnie istotnym zakresem handlu ludźmi jest handel dziećmi. Co roku wśród około 2 milionów ofiar na świecie, dzieci stanowią aż 1/3. Zgodnie z postanowieniami *Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o Prawach Dziecka w sprawie Handlu Dziećmi, Dziecięcej Prostytucji i Dziecięcej Pornografii* z 2000 r., handlem dziećmi jest jakiekolwiek działanie lub transakcja, w drodze której, dziecko przekazywane jest przez jakąkolwiek osobę lub grupę osób innej osobie lub grupie osób za wynagrodzeniem lub jakąkolwiek inną rekompensatą.

Polski Kodeks Karny przewiduje szczególną regulację odnośnie handlu dziećmi. W definicji przestępstwa handlu ludźmi, zawartej w art. 115 § 22 Kodeksu Karnego, w punkcie szóstym zaznaczono, że *jeżeli zachowanie sprawcy dotyczy małoletniego, stanowi ono handel ludźmi, nawet gdy nie zostały użyte metody lub środki wymienione w punktach 1- 6*, tj. przemoc lub bezprawna groźba, uprowadzenie, podstęp, wprowadzenie w błąd albo wyzyskanie błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania, nadużycie stosunku zależności, wykorzystanie krytycznego położenia lub stanu bezradności.

4.4.1. Małoletnie ofiary handlu ludźmi objęte Programem Wsparcia w latach 2006- 2013

Przez 8 lat funkcjonowania Programu Wsparcia, jego małoletni beneficjenci stanowili zaledwie 10% wszystkich osób. Przez pierwsze 2 lata, tj. w roku 2006 i 2007 do Programu Wsparcia nie zostało zgłoszone żadne dziecko będące ofiarą handlu ludźmi. W kolejnych latach były to jednostkowe przypadki, najwięcej zaś w ostatnim, 2013 r., 10 osób. Do tej pory łącznie z Programu Wsparcia skorzystało 24 małoletnich cudzoziemców.

Wykres 25. Małoletnie ofiary handlu ludźmi objętych Programem Wsparcia w latach 2006- 2013.

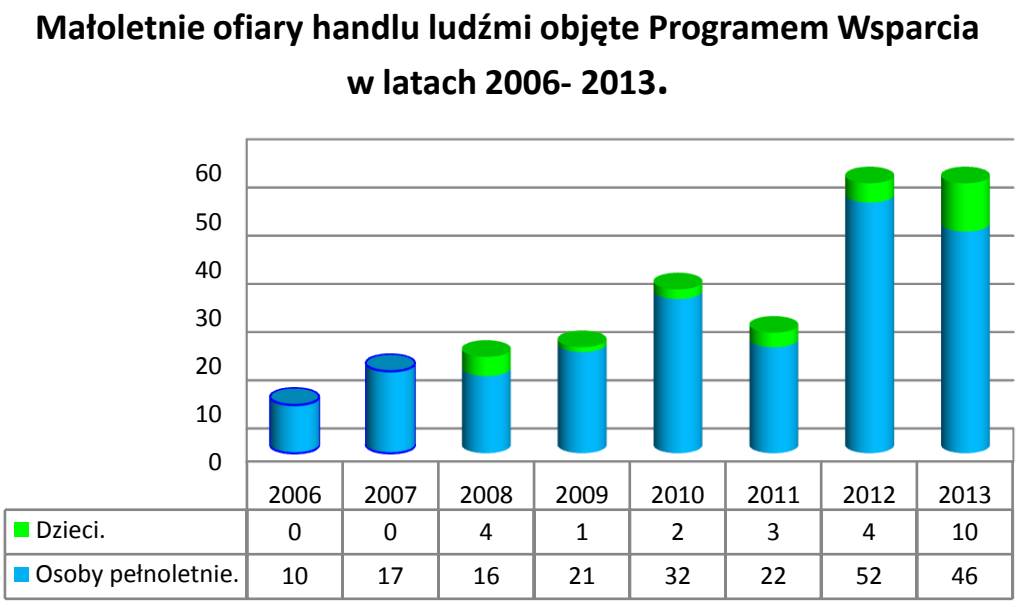

Źródło: opracowanie własne na podstawie portalu www.handelludzmi.eu

Przez wszystkie lata funkcjonowania Programu Wsparcia (2006- 2013) skorzystało z niego **24 małoletnich**, z czego w samym 2013 r. **10**.

Połowa małoletnich ofiar handlu ludźmi korzystających z Programu Wsparcia w latach 2006-2013 była zmuszana do żebractwa. Dotknęło to wszystkie 9 małoletnich cudzoziemców przebywających w Polsce pod opieką rodziców, którzy także byli zmuszani do żebractwa. Wszystkie osoby wykorzystywane do prostytucji oraz seksualnie były dziewczętami, 5 pochodziło z Bułgarii oraz po 1 z Czech, Ukrainy i Wietnamu. Do żebractwa lub pracy zmuszani byli obywatele Rumunii - 5 chłopców w wieku 16 - 17 lat i 2 dziewczynki.

Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć
Ul. Krowoderska 11/7
31-141 Kraków
Tel: 012 633 72 23
Fax: 012 423 32 77

Wykres 26. Formy wykorzystania małoletnich ofiar handlu ludźmi objętych Programem Wsparcia w latach 2006-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie portalu www.handelludzmi.eu..

58% małoletnich ofiar handlu ludźmi pochodziło z Rumunii, 21% z Bułgarii, 8% z Mołdowy i po 4% z Czech, Wietnamu i Ukrainy. Ogółem 20 z 24 ofiar było obywatelami państw członkowskich UE.

Wykres 27. Kraje pochodzenia małoletnich ofiar handlu ludźmi objętych Programem Wsparcia w latach 2006-2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie portalu www.handelludzmi.eu..

Z 24 małoletnich będących ofiarami handlu ludźmi i objętych Programem Wsparcia w latach 2006- 2013, 15 osób było bez opieki, a 9 pod opieką rodzica bądź rodziców.

W przypadku dzieci będących pod opieką (7 obywateli Rumunii i 2 obywateli Mołdowy) również ich rodzice byli ofiarami handlu ludźmi (zmuszanie do żebractwa) i wspólnie trafiali do Programu Wsparcia. Żadna małoletnia ofiara handlu ludźmi będąca bez opieki nie miała mniej niż 12 lat.

Wykres 28. Małoletnie ofiary handlu ludźmi objęte Programem Wsparcia w latach 2010- 2013.

Źródło: opracowanie własne na podstawie portalu www.handelludzmi.eu.

Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć
Ul. Krowoderska 11/7
31-141 Kraków
Tel: 012 633 72 23
Fax: 012 423 32 77

5. Podsumowanie

Dziś nikt chyba już nie ma wątpliwości jak wielkim zagrożeniem i wyzwaniem jest handel ludźmi. Świadczy o tym nie tylko rozbudowane prawodawstwo międzynarodowe dotyczące zwalczania handlu ludźmi i rozwiązań systemowych w strukturach międzynarodowych jak np. GRETA w Radzie Europy, Biuro Narodów Zjednoczonych ds. Narkotyków i Przestępczości w ONZ czy, Grupa Ekspertów ds. Handlu Ludźmi w UE. Również w polskim systemie w każdej z istotnych struktur można znaleźć specjalną grupę, czy eksperta zajmującego się zwalczaniem i zapobieganiem handlowi ludźmi.

Skala przestępstwa jest ogromna, ofiarą może zostać praktycznie każdy, bez względu na wykształcenie, wiek, płeć, czy pochodzenie. Dlatego też, bardzo istotną rolę w zwalczaniu handlu ludźmi pełnią kampanie prewencyjne, portale informacyjne (np. www.handelludźmi.eu), rozmaite konkursy skierowane do grup szczególnie narażonych na stanie się ofiarą (np. konkurs na najlepszy komiks o handlu ludźmi organizowany przez MSW, planowany w przyszłości konkurs na najlepszą pracę magisterską o tej tematyce) czy choćby ustanowienie 30 lipca Światowego Dnia Przeciwko Handlowi Ludźmi. Nie należy zapominać również o wyjątkowym miejscu ofiary handlu ludźmi - od konieczności dopracowania systemu sprawnej identyfikacji, udzielenia wsparcia, zapewnienia bezpieczeństwa, aż po zapewnienie skutecznego systemu odszkodowań, na co w rekomendacjach dla Polski zwróciła uwagę GRETA.

W 2013 r. z pomocy Krajowego Centrum Interwencyjno - Konsultacyjnego dla Ofiar Handlu Ludźmi skorzystały 222 osoby, z czego 119 było cudzoziemcami. Programem Wsparcia i Ochrony Ofiar/ Świadków Handlu Ludźmi w 2013 r. objętych było 71 cudzoziemców, z czego 56 zostało dopiero wtedy zgłoszonych, a 15 przeszło z Programu Wsparcia w 2012 r. 9 z 56 osób zgłoszonych do Programu Wsparcia było dziećmi. W 2013 r. w Polsce stwierdzonych zostało 98 przestępstw handlu ludźmi, z 98 ofiarami i 28 sprawcami.

Pozostaje wierzyć, że przyszłoroczna edycja tegoż raportu przyniesie bardziej optymistyczne dane statystyczne, liczba ofiar się zmniejszy a kampanie informacyjne i prewencyjne podniosą świadomość społeczeństwa na temat handlu ludźmi.

Spis wykresów:

Wybrane podmioty w Polsce zaangażowane w walkę z handlem ludźmi. 13
Beneficjenci KCIK w 2013 r. 19
Beneficjenci KCIK w 2013 r. według kraju pochodzenia. 20
Cudzoziemscy beneficjenci KCIK w 2013 r. według krajów pochodzenia. 20
Beneficjenci KCIK w 2013 r. według wieku. 21
Formy wykorzystania beneficjentów KCIK w 2013 r. 21
Formy pomocy udzielonej beneficjentom KCIK w 2013 r. 22
Tłumaczenia dokonane dla beneficjentów KCIK w 2013 r. 23
Powroty cudzoziemskich beneficjentów KCIK w 2013 r. do krajów pochodzenia. 23
Liczba ofiar handlu ludźmi objętych Programem Wsparcia w 2013 r. 24
Ilość osób objętych Programem Wsparcia w latach 2006- 2013. 24
Płeć ofiar handlu ludźmi zgłoszonych do Programu Wsparcia w 2013 r. 25
Wiek ofiar handlu ludźmi zgłoszonych do Programu Wsparcia w 2013. 26
Małoletnie ofiary handlu ludźmi zgłoszone do Programu Wsparcia w 2013 r. 26
Obywatelstwo osób zgłoszonych do Programu Wsparcia w 2013 r. 27
Formy wykorzystania ofiar handlu ludźmi objętych Programem Wsparcia w 2013 r. 28
Podmiot dokonujący identyfikacji ofiary handlu ludźmi i zgłoszenia jej do Programu Wsparcia w 2013 r. 29
Identyfikacja ofiar handlu ludźmi i zgłoszenia do Programu Wsparcia w 2013 r. według województw. 29
Zgłoszenia ofiar handlu ludźmi do Programu Wsparcia w 2013 r. wg województw. 30
Status pobytu na terytorium RP cudzoziemców zgłoszonych do Programu Wsparcia w 2013 r. .. 31
Złożenie zeznań przez ofiary handlu ludźmi zgłoszone do Programu Wsparcia w 2013 r. 31
Ilość stwierdzonych przestępstw handlu ludźmi w latach 2010- 2013. 32
Postępowania prowadzone w związku z przestępstwem handlu ludźmi w latach 2010- 2013. 32
Sprawcy i pokrzywdzeni przestępstwem handlu ludźmi w latach 2010- 2013. 33
Małoletnie ofiary handlu ludźmi objętych Programem Wsparcia w latach 2006- 2013. 34
Formy wykorzystania małoletnich ofiar handlu ludźmi objętych Programem Wsparcia w latach 2006- 2013. 35
Kraje pochodzenia małoletnich ofiar handlu ludźmi objętych Programem Wsparcia w latach 2006- 2013. 35
Małoletnie ofiary handlu ludźmi objęte Programem Wsparcia w latach 2010- 2013. 36

Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć
Ul. Krowoderska 11/7
31-141 Kraków
Tel: 012 633 72 23
Fax: 012 423 32 77

Aneks- Lista rekomendacji GRETA dla Polski.[35]

Definicja „handlu ludźmi"

1. GRETA wzywa władze polskie do wprowadzenia konkretnego prawnego zakazu poddaństwa w celu zapewnienia większej pewności i przejrzystości w odniesieniu do zakresu stosowania prawa krajowego.

Kompleksowe podejście i koordynacja

2. GRETA uważa, że władze polskie powinny podjąć dalsze kroki zmierzające do zapewnienia, że krajowe działania mające na celu zwalczanie handlu ludźmi będą miały kompleksowy charakter, a także będą miały na celu w szczególności:
- poniesienie poziomu koordynacji działań organów publicznych i organizacji pozarządowych biorących udział w realizacji działań przeciwko handlowi ludźmi na szczeblu regionalnym;
- nasilenie działań mających na celu zwalczanie handlu ludźmi do pracy przymusowej, zwłaszcza w sektorach rolnym, budowlanym, przetwórstwa spożywczego i pracy w gospodarstwach domowych;
- zwrócenie większej uwagi na działania w zakresie zapobiegania i ochrony w kontekście szczególnego narażenia dzieci na handel ludźmi.

3. GRETA zachęca także władze polskie do zapewnienia, że Zespół ds. Przeciwdziałania Handlowi Ludźmi będzie miał możliwość skutecznej realizacji powierzonych mu zadań, dzięki większym nakładom na jego zasoby ludzkie.

4. GRETA zachęca ponadto władze polskie do wprowadzenia niezależnej oceny procesu wdrażania KPDPHL, jako narzędzia służącego ocenie wpływu działań i planowaniu przyszłych strategii i środków służących zwalczaniu handlu ludźmi oraz do rozważenia możliwości powołania Krajowego Sprawozdawcy ds. Handlu Ludźmi lub ustanowienia innego mechanizmu służącego monitorowaniu działań przeciwko handlowi ludźmi prowadzonych przez instytucje państwowe (zob. art. 29 ust. 4 Konwencji i pkt. 298 raportu wyjaśniającego).

Szkolenie odpowiednich grup zawodowych

5. GRETA uważa, że władze polskie powinny podjąć dalsze kroki służące podniesieniu poziomu wiedzy i wrażliwości w zakresie handlu ludźmi i praw ofiar osób zawodowo zajmujących się tą tematyką, zwłaszcza prokuratorów i sędziów. Kolejne programy szkoleniowe powinny zostać opracowane w celu podniesienia poziomu wiedzy i umiejętności odpowiednich grup zawodowych, co umożliwi im identyfikację ofiar handlu ludźmi, zapewnienie im pomocy i ochrony, ułatwienie ofiarom uzyskania odszkodowania oraz zapewnienie wyroków skazujących wobec sprawców.

Gromadzenie danych i prowadzenie badań

6. GRETA jest zdania, że dla potrzeb opracowania, monitorowania i oceny strategii w zakresie handlu ludźmi, władze polskie powinny opracować i stosować kompleksowy i spójny system statystyczny dotyczący handlu ludźmi poprzez gromadzenie wiarygodnych informacji statystycznych pochodzących od wszystkich głównych podmiotów i umożliwienie podziału (ze względu na płeć, wiek, rodzaj wykorzystywania, kraj pochodzenia lub przeznaczenia itd.). Powinny temu towarzyszyć środki potrzebne do zapewnienia poszanowania praw do ochrony danych osobowych osoby, której dane dotyczą, także wtedy, gdy organizacje pozarządowe

[35] Lista rekomendacji GRETA dla Polski, http://handelludzmi.eu/hl/aktualnosci/6410,Debata-okraglego-stolu-nt-rekomendacji-GRETA.html.

Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć
Ul. Krowoderska 11/7
31-141 Kraków
Tel: 012 633 72 23
Fax: 012 423 32 77

pracujące z ofiarami handlu ludźmi są proszone o przekazanie informacji do krajowej bazy danych.
7. GRETA zachęca władze polskie do dalszego prowadzenia i wspierania badań dotyczących kwestii związanych z handlem ludźmi będących ważnym źródłem informacji potrzebnych do oceny bieżących programów i planowania przyszłych strategii politycznych. Obszary, w których badania mogą rzucić więcej światła na zakres problemu handlem ludźmi obejmują handel ludźmi do pracy przymusowej, handel dziećmi i handel wewnętrzny (tj. na terytorium Polski).

Współpraca międzynarodowa
8. GRETA zachęca władze polskie do dalszego rozwoju aspektów współpracy międzynarodowej mającej na celu zapobieganie handlowi ludźmi, zapewnianie pomocy ofiarom handlu ludźmi i ściganie sprawców.

Środki na rzecz zwiększenia świadomości i zmniejszenia zapotrzebowania [na usługi potencjalnych ofiar handlu ludźmi].
9. GRETA uważa, że przyszłe działania uświadamiające należy przygotowywać w świetle oceny skutków poprzednich działań i badań oraz koncentrować na zidentyfikowanych potrzebach. Kampanie uświadamiające, edukacja w szkołach i szkolenie odpowiednich specjalistów powinny mieć na celu promowanie równouprawnienia płci oraz zwalczanie przemocy ze względu na płeć i stygmatyzacji ofiar handlu ludźmi.
10. GRETA zachęca ponadto władze polskie do wzmocnienia starań mających na celu zmniejszenie zapotrzebowania na usługi ofiar handlu ludźmi w odniesieniu do wszystkich form wykorzystywania.
11. GRETA zwraca się także do władz polskich o wkład w działania prewencyjne mające na celu podnoszenie świadomości w głównych krajach pochodzenia ofiar handlu ludźmi przywożonych do Polski, we współpracy z tymi krajami, w celu ostrzeżenia potencjalnych ofiar o zagrożeniach związanych z handlem ludźmi.

Inicjatywy społeczne, gospodarcze i inne skierowane do grup społecznych zagrożonych handlem ludźmi
12. GRETA uważa, że władze polskie powinny podjąć dalsze kroki w celu zidentyfikowania osób i grup zagrożonych handlem ludźmi i zwrócenia się do nich za pośrednictwem ukierunkowanych inicjatyw społecznych, gospodarczych i o innym charakterze.

Działania podejmowane na granicy w celu zapobiegania handlowi ludźmi i działania umożliwiające legalną migrację
13. GRETA uważa, że władze polskie powinny kontynuować starania na rzecz dostarczania pisemnych informacji zagranicznym obywatelom planującym wyjazd do Polski, w języku, który rozumieją, w celu ostrzeżenia ich przez zagrożeniami związanymi z handlem ludźmi, poinformowania, gdzie mogą zwrócić się o pomoc i poradę oraz dostarczenia im informacji na temat ich praw.

Identyfikacja ofiar handlu ludźmi
14. GRETA wzywa władze polskie do podjęcia dalszych działań mających na celu zagwarantowanie, że ofiary handlu ludźmi są prawidłowo identyfikowane i mogą korzystać ze wszystkich środków w zakresie pomocy i ochrony zapewnionych na mocy konwencji. W tym celu władze polskie powinny:

Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć
Ul. Krowoderska 11/7
31-141 Kraków
Tel: 012 633 72 23
Fax: 012 423 32 77

- wzmocnić zaangażowanie różnych organów w identyfikację ofiar poprzez wprowadzenie krajowego mechanizmu ukierunkowanej pomocy, w ramach którego określa się zadania i procedury wszystkich właściwych organów dokonujących identyfikacji oraz pracowników pierwszego kontaktu, którzy mogą mieć kontakt z ofiarami handlu ludźmi;
- dostarczyć pracownikom pierwszego kontaktu wskazówki operacyjne, wytyczne i zestawy narzędzi do zastosowania w procesie identyfikacji; wskazówki te należy systematycznie aktualizować, aby odzwierciedlały zmieniającą się naturę handlu ludźmi;
- zagwarantować, że funkcjonariusze organów ścigania, pracownicy socjalni, inspektorzy pracy i inne odpowiednie podmioty przyjmą bardziej aktywne podejście i zintensyfikują działania na rzecz identyfikacji ofiar handlu ludźmi;
- przyjąć ogólnokrajowe procedury identyfikacji dzieci będących ofiarami handlu ludźmi;
- zwracać większą uwagę na identyfikację ofiar handlu ludźmi wśród osób zatrzymanych jako nielegalni migranci i zapewniać dodatkowe szkolenia dla personelu, który ma kontakt z takimi osobami.

Pomoc ofiarom

15. GRETA uważa, że władze polskie powinny podjąć dalsze działania na rzecz zapewniania pomocy ofiarom handlu ludźmi, a w szczególności:
- zapewnić istnienie wystarczającej liczby miejsc w całym kraju oferujących odpowiednie warunki i dostosowanych do potrzeb pokrzywdzonych; kiedy realizacja zadania pomocy zostaje powierzona organizacjom pozarządowym, państwo ma obowiązek zapewnić odpowiednie finansowanie i zagwarantować jakość usług świadczonych przez te organizacje;
- usprawnić system świadczenia pomocy dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi, zarówno pod względem zakwaterowania, jak i średnio- i długoterminowych programów wsparcia dostosowanych do potrzeb dzieci;
- zapewnić odpowiednie zakwaterowanie dla mężczyzn będących ofiarami handlu ludźmi i możliwość pełnego korzystania ze środków pomocy przewidzianych w prawie.
- zapewnić dostęp do publicznej opieki zdrowotnej dla ofiar handlu ludźmi.

Okres dochodzenia do równowagi i do namysłu

16. GRETA wzywa władze polskie do zapewnienia, zgodnie ze zobowiązaniami przewidzianymi w art. 13 Konwencji, że wszystkie potencjalne ofiary handlu ludźmi, w tym obywatele Europejskiego Obszaru Gospodarczego, są systematycznie informowane o możliwości skorzystania z okresu dochodzenia do równowagi i do namysłu, a także do faktycznego zapewniania takiego okresu niezależnie od podjęły współpracę w ramach postępowania przygotowawczego.
17. GRETA uważa ponadto, że odpowiednie przepisy należy znowelizować tak, aby odzwierciedlały postanowienia konwencji oraz fakt, że decyzję ramową Rady z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie zwalczania handlu ludźmi zastąpiono dyrektywą 2011/36/UE.

Zezwolenia na pobyt

18. GRETA wzywa władze polskie do zagwarantowania, że ofiary handlu ludźmi w pełni korzystają z prawa do uzyskania zezwolenia na pobyt.

Odszkodowanie i zadośćuczynienie

19. GRETA wzywa władze polskie do przyjęcia środków mających na celu ułatwienie i zagwarantowanie ofiarom handlu ludźmi dostępu do odszkodowania, a w szczególności do:

Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć
Ul. Krowoderska 11/7
31-141 Kraków
Tel: 012 633 72 23
Fax: 012 423 32 77

- zagwarantowania, że ofiary handlu ludźmi są informowane o swoim prawie do uzyskania odszkodowania oraz o obowiązujących procedurach w języku dla nich zrozumiałym;
- umożliwienia ofiarom handlu ludźmi egzekwowania ich prawa do odszkodowania poprzez budowanie zdolności prawników praktyków w zakresie wspierania ofiar w ubieganiu się o odszkodowanie oraz poprzez włączenie kwestii odszkodowania w istniejące programy szkoleniowe funkcjonariuszy organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości;
- zachęcanie prokuratorów do występowania z wnioskiem o wydanie nakazu wypłaty odszkodowania w możliwie najszerszym zakresie;
- objęcia wszystkich ofiar handlu ludźmi zakresem ustawy o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych przestępstw, niezależnie od ich narodowości i statusu pobytowego lub rodzaju poniesionej szkody;
- umożliwienia ofiarom handlu ludźmi, które opuściły terytorium Polski, korzystania z możliwości ubiegania się o odszkodowanie.

20. Ponadto GRETA zwraca się do władz polskich o dalszy rozwój systemu na rzecz rejestracji roszczeń odszkodowawczych i przyznawania odszkodowań ofiarom handlu ludźmi.

Niekaralność ofiar handlu ludźmi

21. GRETA podkreśla znaczenie zapewnienia pełnego stosowania wytycznych metodycznych dla prokuratorów w celu zapobieżenia nakładaniu kar na ofiary handlu ludźmi za ich udział w czynach bezprawnych w zakresie, w jakim były do tego zmuszone. Chociaż procedura identyfikacji ciągle trwa, potencjalne ofiary handlu ludźmi nie powinny być karane za przestępstwa imigracyjne.

Dochodzenie, ściganie i prawo procesowe

22. GRETA zachęca władze polskie do podjęcia działań mających na celu zidentyfikowanie braków w postępowaniu wyjaśniającym i przedstawianiu spraw w sądzie, między innymi, w celu zapewnienia bezzwłocznego i skutecznego dochodzenia w przypadku przestępstw związanych z handlem ludźmi, prowadzącego do proporcjonalnych i zniechęcających kar.

23. GRETA uważa ponadto, że istnieje potrzeba zwiększenia wiedzy i wrażliwości sędziów, prokuratorów, śledczych i prawników w zakresie handlu ludźmi i praw człowieka przysługujących ofiarom. Podczas szkolenia szczególną uwagę należy zwrócić na pokonanie potencjalnych utrwalonych negatywnych zachowań i uprzedzeń wobec ofiar handlu ludźmi.

Ochrona ofiar i świadków

24. GRETA uważa, że władze polskie powinny rozszerzyć wszystkie procedury specjalnej ochrony w celu objęcia nimi dzieci będących ofiarami handlu ludźmi do lat 18.

25. GRETA zwraca się do władz polskich o pełne wykorzystywane dostępnych środków mających na celu ochronę ofiar i świadków handlu ludźmi oraz zapobieganie zastraszaniu w trakcie dochodzenia oraz podczas i po zakończeniu postępowania sądowego.